

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยนี้มุ่งเน้นในการศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องจักสาน จากวัสดุธรรมชาติในจังหวัดนครปฐม เพื่อทราบถึงแนวทางในการพัฒนารูปแบบ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องจักสานจากวัสดุธรรมชาติในจังหวัดนครปฐม โดยได้ศึกษาความต้องการและรูปแบบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากผู้ผลิต และผู้ซื้อสินค้า และศึกษาความพึงพอใจจากผู้ผลิต และผู้ซื้อสินค้าเพื่อพัฒนาให้มีรูปแบบเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าจังหวัดนครปฐม และเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาอาชีพให้กับชุมชน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อบ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของปัญหา ความชัดเจนของปัญหา ลักษณะการดำเนินการแก้ไข ปัญหาวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือใกล้เคียง และกรอบแนวทางการดำเนินการแก้ปัญหาในงานวิจัยศึกษาและผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องจักสาน เพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าจังหวัดนครปฐม จึงมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลทั่วไปของจังหวัดนครปฐมและชุมชนในการศึกษา
2. ศึกษาสังคมและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากชุมชนในจังหวัดนครปฐม
3. ศึกษาความเป็นมาของหัตถกรรมเครื่องจักสาน และวัสดุธรรมชาติ
4. ศึกษางานหัตถกรรมจักสานจากวัสดุธรรมชาติในจังหวัดนครปฐม
5. ศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ในท้องตลาด
6. ศึกษาด้านการตลาด
7. ศึกษาข้อมูลผู้บริโภค
8. ศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์
9. ศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลทั่วไปของจังหวัดนครปฐมและชุมชนในการศึกษา

อาณาเขตและที่ตั้งของจังหวัดนครปฐม คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและสำรวจสถานที่ในการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดนครปฐม เพื่อนำเสนอเป็นภูมิหลังของงานวิจัยไว้ดังต่อไปนี้ จังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตปริมณฑลทางด้านทิศตะวันตกของกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางมีระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ เพียง 58 กิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอนครชัยศรี อำเภอสสามพราน อำเภอบางเลน อำเภอดอนตูม อำเภอกำแพงแสน และอำเภอพุทธมณฑล โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดสุพรรณบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดสมุทรสาครและราชบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดนครพนมและกรุงเทพมหานคร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดราชบุรี

จังหวัดนครปฐมมีพื้นที่ทั้งหมด 2,168.327 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มไม่มีภูเขา มีที่ดอน เฉพาะทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเมืองและอำเภอกำแพงแสนเท่านั้น ส่วนที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน ได้แก่ ท้องที่อำเภอบางเลน อำเภอนครชัยศรี อำเภอสามพราน พื้นที่ดังกล่าวจึงมีความอุดมสมบูรณ์มาก ซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชหรือทำเกษตรกรรม เพราะมีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านซึ่งไหลแยกมาจากแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีความยาวตลอดลำน้ำประมาณ 325 กิโลเมตร และช่วงที่ไหลผ่านพื้นที่ของจังหวัดนครปฐมมีเพียง 97 กิโลเมตรเท่านั้น แม่น้ำสาขานี้มีหลายชื่อ เมื่อไหลผ่านอำเภอนครชัยศรีก็เรียกกันว่า แม่น้ำนครชัยศรี ผ่านอำเภอสามพราน ก็จะเรียกว่า แม่น้ำท่าจีน และผ่านอำเภอบางเลนก็เรียกกันว่า แม่น้ำสุพรรณ ปัจจุบันการคมนาคมสะดวกรวดเร็ว การเศรษฐกิจขยายตัวจากเมืองหลวงออกไปสู่เมืองต่างๆรอบปริมณฑล จึงทำให้พื้นที่บางอำเภอของจังหวัดนครปฐม กลายเป็นพื้นที่ทางอุตสาหกรรมไป เช่นอำเภอสามพราน อำเภอนครชัยศรี อำเภอพุทธมณฑล และอำเภอเมือง โดยมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก มีโรงงานทอผ้าและผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป โรงงานผลิตตุ๊กตาและของเล่น โรงงานประกอบรถยนต์ โรงงานพลาสติก โรงงานสุรา โรงงานผลิตเครื่องเคลือบดินเผา โรงงานผลิตอาหารสำเร็จรูป และโรงงานอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชากรพากันเปลี่ยนอาชีพจากการเกษตร มาเป็นงานอุตสาหกรรม แต่ประชากรส่วนใหญ่ของเมืองนครปฐมตามพื้นที่ต่างๆ ออกไปก็ยังยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เช่น การเพาะปลูกพืชหลายชนิด การเลี้ยงสัตว์ ประชากรบางส่วนมีการยึดอาชีพหัตถกรรมจักสานเป็นอาชีพหลัก และเป็นอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ เนื่องจากจังหวัดนครปฐมมีวัฒนธรรมชาติหลากหลายที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต เป็นผลิตภัณฑ์จักสานเพื่อจำหน่ายในปัจจุบัน โดยอำเภอบางเลนเป็นอำเภอที่ชาวบ้านมีการผลิตงานหัตถกรรมจักสานจากวัสดุธรรมชาติอยู่มาก คณะผู้วิจัยจึงศึกษาข้อมูลและสภาพทั่วไปของอำเภอบางเลน ดังนี้

ศึกษาสภาพทั่วไปของอำเภอบางเลน บางเลนเป็นอำเภอที่อยู่ทางตอนเหนือสุดด้านตะวันออก และมีพื้นที่มากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดนครปฐม ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ดอนสลับกับพื้นราบลุ่มมีน้ำท่วมถึงลักษณะดินเป็นดินเหนียวดำเหมาะแก่การเพาะปลูก โดยเฉพาะข้าว แหล่งน้ำที่สำคัญของอำเภอบางเลน ได้แก่ แม่น้ำนครชัยศรี หรือแม่น้ำท่าจีน และ คลองสาขาแยกตัวออกมาจากแม่น้ำช่วยให้พื้นที่นาได้รับน้ำอย่างเพียงพอตลอดริมฝั่งของแม่น้ำ นอกจากนี้จะเป็นที่ตั้งบ้านเรือนของประชาชนแล้ว บางช่วงยังเป็นพื้นที่ป่าโปร่ง สวนผลไม้ และที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เช่น โรงสีข้าว โรงน้ำตาล ที่นี้ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก รองลงมาเป็นการทำสวนผลไม้และการประมงและที่เป็นอาชีพเสริมของกลุ่มแม่บ้านต่างๆ ก็มีที่ชุมชนบ้านดอนแพบ ตำบลนิลเพชร และชุมชนบ้านคลองนกกระทุง ตำบลคลองนกกระทุง มีกลุ่มจักสานผักตบชวา ที่ขึ้นชื่อเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

อาชีพการจักสานผักตบชวาของบ้านคลองนกระทุงสภาพทั่วไป เป็นลักษณะที่ดั่งองค์การบริหารส่วนตำบลคลองนกระทุง เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม มีหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน อยู่ห่างจากอำเภอโดยประมาณ 6 กิโลเมตร เนื้อที่โดยประมาณ 25,162 ไร่

บ้านคลองนกระทุง ตำบลคลองนกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เป็นหมู่บ้านดั้งเดิมตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำท่าจีนที่อยู่นอกเขตเทศบาล โดยขึ้นกับตำบลคลองนกระทุงโดยการแยกมาจากตำบลบางภาษีเมื่อประมาณ 30 ปีที่แล้ว ด้วยความที่บ้านคลองนกระทุงอยู่ติดริมแม่น้ำท่าจีน ลักษณะการสร้างบ้านของหมู่บ้านนี้จึงถูกสร้างเป็นบ้านใต้ถุนสูงที่น้ำท่วมถึงในฤดูน้ำหลากปีละ 6 เดือน การคมนาคมส่วนใหญ่ใช้การสัญจรทางน้ำไปโดยปริยาย และด้วยความที่บ้านอยู่ริมน้ำจึงมักมีผักตบชวาลอยตามน้ำมาเป็นประจำ ซึ่งในช่วงแรกได้สร้างความลำบากในการสัญจรทางน้ำแก่ราษฎรบ้านคลองนกระทุงมาก นางละออรรัตน์ ศรีเทียมทอง ประธานกลุ่มแม่บ้านคลองนกระทุง จึงได้ทดลองนำเอาผักตบชวามาจักสานจนประสบความสำเร็จและทำการเผยแพร่ให้แก่ราษฎรในบ้านคลองนกระทุง จนเป็นที่แพร่หลาย ราษฎรแทบทุกครัวเรือนใช้เวลาว่างจากการทำนา ทำสวนมาจักสานผักตบชวา ในขณะที่เริ่มแรกนั้นมีสมาชิกเพียง 15 คนเท่านั้น ในช่วงแรกของการจักสานผักตบชวารูปแบบของผลิตภัณฑ์คล้ายคลึงกับผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในท้องตลาด จึงไม่ได้รับการต้อนรับเท่าที่ควรประกอบกับการรวมกลุ่มเพื่อปรึกษาหารือทำได้ยากเนื่องจากแต่ละบ้านอยู่ห่างไกลกัน ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจึงเป็นการผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือน และจำหน่ายในพื้นที่เท่านั้น ต่อมาศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 8 จังหวัดสุพรรณบุรีได้ทำการสำรวจพบว่า บ้านคลองนกระทุง เป็นหมู่บ้านที่สามารถผลิตผลิตภัณฑ์ผักตบชวาคคุณภาพดี แต่ยังขาดการส่งเสริมในเรื่องของรูปแบบ การจัดการ และการตลาด กระทรวงอุตสาหกรรมจึงได้รับเข้าโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรม และได้ดำเนินการช่วยเหลือมาตลอดภายหลังจากที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้เข้าไปช่วยเหลือ ผลปรากฏว่าผลิตภัณฑ์ผักตบชวาบ้านคลองนกระทุงได้มีการพัฒนารูปแบบที่ทันสมัยมากขึ้น จนได้รับการต้อนรับจากตลาดและมีการสั่งซื้อเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ มีการรวมกลุ่มนำผลิตภัณฑ์ออกมาจำหน่ายเองตามงานต่าง ๆ สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน มีผู้สนใจเข้าร่วมกลุ่มเพิ่มมากขึ้นเป็น ลำดับ สามารถสร้างงานและทำรายได้เพิ่มขึ้นให้ราษฎร บ้านคลองนกระทุง

ในปัจจุบันนี้หากเข้าไปท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆภายในจังหวัดนครปฐมและเขตบ้านคลองนกระทุงก็จะพบกับวิถีชีวิตของชาวบ้านที่มีการผลิตผักตบชวามากขึ้น และมีผักตบชวาคาแฟแห้งบริเวณหน้าบ้านหรือริมถนน การจักสานผักตบชวาชาวบ้านคลองนกระทุงช่วยเสริมรายได้ให้ครอบครัวทำที่บ้านได้ ทำให้มีงานมีเงินส่งเสริมให้เยาวชนที่อยากใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และอยากเรียนรู้วิธีการจักสานผักตบชวามาฝึกเรียนได้เมื่อตลาดกว้างขึ้น การตลาดภายในประเทศจะมีพ่อค้ามารับซื้อที่ทำการกลุ่มแม่บ้านนั้นๆ และในตลาดต่างประเทศก็ให้ความสนใจไม่น้อย ในปัจจุบันตลาดได้ขยายตัวไปอย่างกว้างขวาง เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในจังหวัดนครปฐมให้เกิด

ความสนใจแก่คนทั่วไป และสร้างรายได้ที่นอกเหนือจากการประกอบอาชีพเสริม จึงควรส่งเสริมให้มีการออกแบบ กรรมวิธีการผลิต ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวาการจัดการตลาดให้ทั่วจังหวัดนครปฐมซึ่งสามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนวัสดุจักสาน ที่ช่วยพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม ในท้องถิ่นให้เกิดผลดีในการนำเอาวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นจำนวนมากมาใช้ประโยชน์เป็นการลดมลพิษทางน้ำลงด้วย จำลอง วิบูลย์ปิ่น (2545 : 7)

2. ศึกษาสังคมและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานจากชุมชนในจังหวัดนครปฐม

จังหวัดนครปฐมได้ชื่อว่าเป็นจังหวัดที่มีการผลิตเครื่องจักสานจากวัสดุธรรมชาติมากจังหวัดหนึ่งเป็นการผลิตเพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว เมื่อได้มีการพัฒนามากขึ้นก็สามารถเป็นอาชีพหลักเพื่อการส่งออกทั้งภายในและภายนอกประเทศ ท้องถิ่นที่ทำการผลิต ผลิตภัณฑ์จักสานได้แก่หมู่บ้านลานแหลม อำเภอนครชัยศรี หมู่บ้านดอนแพบ อำเภอบางเลน และหมู่บ้าน คลองนกกระทง อำเภอบางเลน ชาวบ้านในหมู่บ้านเหล่านี้ได้คิดประดิษฐ์ศิลปหัตถกรรมผักตบชวาขึ้นเป็น ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้หลายชนิดมีวิธึคิดแปลงรูปทรงต่างๆ ให้เหมาะสมกับยุคสมัยโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพชนที่สะสมกันมานานซึ่งจะได้นำเสนอกรรมวิธีการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน

การสังเกตศิลปหัตถกรรมจักสานของชุมชนในจังหวัดนครปฐมในกลุ่มของหมู่บ้านลานแหลม อำเภอนครชัยศรี บ้านดอนแพบ อำเภอบางเลน บ้านคลองนกกระทง อำเภอบางเลน จัดได้ว่าเป็นหมู่บ้านที่มีการทำศิลปหัตถกรรมจักสาน มากที่สุดในจังหวัดนครปฐมนับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันซึ่งมีการถ่ายทอดภายในชุมชนและครอบครัวอย่าง เป็นเอกลักษณ์ของชาวนครปฐมอย่างหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นแสดงให้เห็นถึงการดำเนินตามวิถีชีวิตของชาชนบทไทยที่มีความเป็นอยู่อย่างสมบูรณ์ในตนเอง พึ่งตนเองและเกื้อกูลกันระหว่างคนกับธรรมชาติมีการคิดสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมเครื่องจักสาน มาใช้ประโยชน์เป็นเครื่องใช้สอยในการดำรงชีวิตประจำวัน และเป็นอาชีพเสริมที่เพิ่มพูนรายได้แก่ครอบครัวและหมู่บ้านของตนเองอย่างเหมาะสมและทันสมัย โดยการถ่ายทอดความรู้ต่อกันมาอย่างไม่เป็นทางการจากครอบครัว เพื่อนบ้าน และชุมชน เป็นการถ่ายทอดงานหัตถกรรมจักสานที่ไม่เป็นทางการไม่จำกัดเวลาในการเรียนการสอน เช่น การถ่ายทอดความรู้จากพ่อแม่ ให้ลูก เพื่อช่วยหารายได้ในครอบครัว ดังนั้นพฤติกรรมกรรมกรสานและการถ่ายทอดการเรียนรู้ในแต่ละท้องถิ่นจึงเกิดความชำนาญการและรูปแบบที่ต่างกันออกไป การถ่ายทอดแบบนี้เรียกกันว่าการศึกษาแบบธรรมชาติวิสัยซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดศิลปหัตถกรรมผักตบชวาในจังหวัดนครปฐม

3. ศึกษาความเป็นมาของหัตถกรรมเครื่องจักสาน และวัสดุธรรมชาติ

3.1 ประวัติความเป็นมาของหัตถกรรมเครื่องจักสาน

หัตถกรรม หมายถึงสิ่งที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ หรือกระบวนการผลิตสิ่งของด้วยมือ ที่ใช้แรงงานฝีมือเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต วัตถุประสงค์เพื่อการใช้ประโยชน์โดยเฉพาะ มนุษย์ได้คิดประดิษฐ์เครื่องมือ เครื่องใช้ขึ้นมาเพื่อสนองความจำเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยอาศัยแรงงานจากมือของตน คัดแปลงวัตถุดิบที่มีอยู่ในธรรมชาติใกล้ตัว เพื่อให้มีรูปร่างประโยชน์ใช้สอยได้เหมาะสม จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างงานหัตถกรรม เมื่อมีการผลิตซ้ำ ๆ กันมากจนเกิดความชำนาญ และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง มีการใช้เทคโนโลยีที่คิดค้นขึ้นตามความก้าวหน้าของยุคสมัยนั้น ๆ มาพัฒนากระบวนการผลิตหัตถกรรมให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ตลาดงานการปรุงแต่งความงามของศิลปะในงานหัตถกรรมเพื่อสนองความต้องการทางจิตใจ และคตินิยมความเชื่อ รวมทั้งประโยชน์ใช้สอยให้สอดคล้องกัน งานหัตถกรรมจึงกลายเป็นศูนย์รวมของสหวิทยาการศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีคุณค่าทางศิลปะ วิทยาศาสตร์ สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ สืบทอดเป็นมรดกของคนในชาติ

3.1.1 หัตถกรรมในประเทศไทยการผลิตหัตถกรรมไทย เดิมเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวที่ใช้แรงงานในท้องถิ่น และใช้วัตถุดิบภายในประเทศ ต่อมาได้ขยายตัวเป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลาง โดยมีการใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีในการผลิตมากขึ้น จึงมีผู้ผลิตบางรายนำเข้าวัตถุดิบส่วนหนึ่งจากต่างประเทศ จากการสำรวจของสำนักพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม พบว่าผู้ประกอบการร้อยละ 81 ใช้วัตถุดิบภายในประเทศ และร้อยละ 19 ใช้วัตถุดิบทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ

ในอดีตการผลิตเครื่องใช้ไม้สอยในครัวเรือนของไทย เพื่อประโยชน์ในการใช้งานเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งต่อมาได้มีการดัดแปลงปรับปรุงให้เกิดความสวยงามมากขึ้น การจัดทำจึงต้องเพิ่ม ความพิถีพิถันทั้งในด้านรูปทรงความวิจิตรบรรจง และลวดลายให้มีสีสันแปลกตา และการใช้งานที่คงทนแข็งแรงด้วย ทั้งนี้จากมูลเหตุดังกล่าวจึงเป็นบ่อเกิดของงาน ศิลปะหัตถกรรมขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่นำมาใช้สอยให้เป็นประโยชน์แล้ว แต่ยังได้สร้างไว้ซึ่ง คุณค่าแห่งภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ที่ได้สร้างสรรค์งานอันเป็นเลิศ สืบสานต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ)

เครื่องจักสานเป็นหัตถกรรมชนิดหนึ่งที่มนุษย์เพียรสร้างขึ้นมา เพื่อสนองประโยชน์ต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต ซึ่งนับเป็นผลงานทางศิลปะได้ เพราะมีคุณสมบัติที่พิเศษ คือความงดงาม ซึ่งเกิดจากการสร้างงานหัตถกรรมด้วยฝีมืออันประณีต ด้วยการสอด ซัด หรือสานกันของวัสดุที่เป็นเส้นเป็นริ้ว โดยรูปทรงหรือโครงสร้างสร้างขึ้นตามความประสงค์ในการใช้สอย

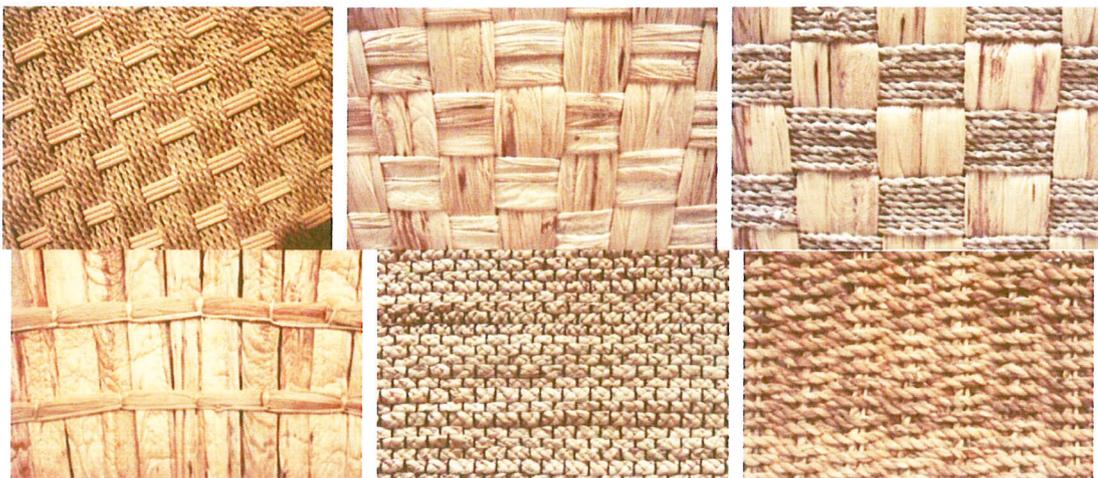
3.2 ลวดลายในการสานเครื่องจักสาน

แบบอย่างของลวดลายของเครื่องจักสานในแต่ละถิ่นมีลักษณะเฉพาะท้องถิ่นที่แตกต่างกันไปและมีชื่อเรียกหลายต่าง ๆ แตกต่างกันไปแม้จะเป็นลายชนิดเดียวกันก็ตาม ลักษณะของการสร้างลวดลายแบ่งได้เป็นแบบต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การสานด้วยวิธีการสอดขัดกัน
- 2) การสานด้วยวิธีการสอดขัดกันด้วยเส้นทแยง
- 3) การสานด้วยวิธีขัดกันเป็นวง
- 4) การสานด้วยลวดลายอิสระ

ลายขัด เป็นลายพื้นฐานของเครื่องจักสานซึ่งอาจจะเป็นลวดลายเบื้องต้นของการทำเครื่องจักสานที่เก่าแก่ที่สุดก็ได้ ลักษณะของลายขัด เป็นการสร้างแรงยึดระหว่างกันด้วยการขัดกันของตอก หรือวัสดุอื่นด้วยการขัดกันระหว่างแนวตั้งหรือเส้นตั้ง และแนวนอนหรือเส้นนอน ถ้าพิจารณาแล้วจะเห็นว่า "ลายขัด" เป็นแม่แบบของลายสานทั้งปวง ซึ่งมีอยู่ในงานจักสานของชนชาติต่าง ๆ ทั่วไป เป็นลายที่วิวัฒนาการขึ้นมาเป็นลายต่าง ๆ ตั้งแต่ลายขัดธรรมดาไปจนถึงการสานแบบยกดอกเป็นลวดลายต่าง ๆ ลักษณะโครงสร้างของลายขัดนี้ เป็นลายที่มีแรงยึดมาก จึงมีความแน่น และแข็งแรงให้ความคงทนมาก จึงนิยมใช้สานประกอบกับลายอื่น ๆ ในส่วนที่ต้องการความแข็งแรง เช่น ส่วนที่เป็นก้น เป็นปาก กอ ของภาชนะ เป็นต้น

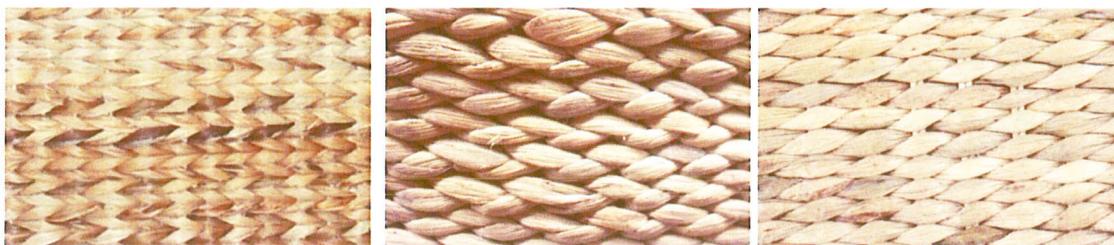

รูปภาพที่ 1 แสดงการสานด้วยวิธีการสอดขัดกัน

- 2) การสานด้วยวิธีการสอดขัดกันด้วยเส้นทแยง

ลายทแยง คือลักษณะการสานคล้ายการถัก ส่วนมากใช้ตอกเส้นแบน ๆ บาง ๆ เพราะการสานลายชนิดนี้ต้องการแผ่นที่บิด โครงสร้างของลายทแยงจะเบียดตัวกันสนิท ไม่มีเส้นตั้งหรือ

เส้นนอนเหมือนลายขัด เป็นลายสานที่ต้องการผิวเรียบบางสามารถสานต่อเชื่อมกันไปตามความโค้งของภาชนะที่ต้องการได้ เครื่องจักสานที่สานด้วยลายทแยงนี้ส่วนมากจะสามารถทรงรูปอยู่ได้ด้วยตัวเอง แต่ความแข็งแรงจะไม่ทนเท่าลายขัด

รูปภาพที่ 2 แสดงการสานด้วยวิธีการสอดขัดกันด้วยเส้นทแยง

3) การสานด้วยวิธีขัดกันเป็นวง

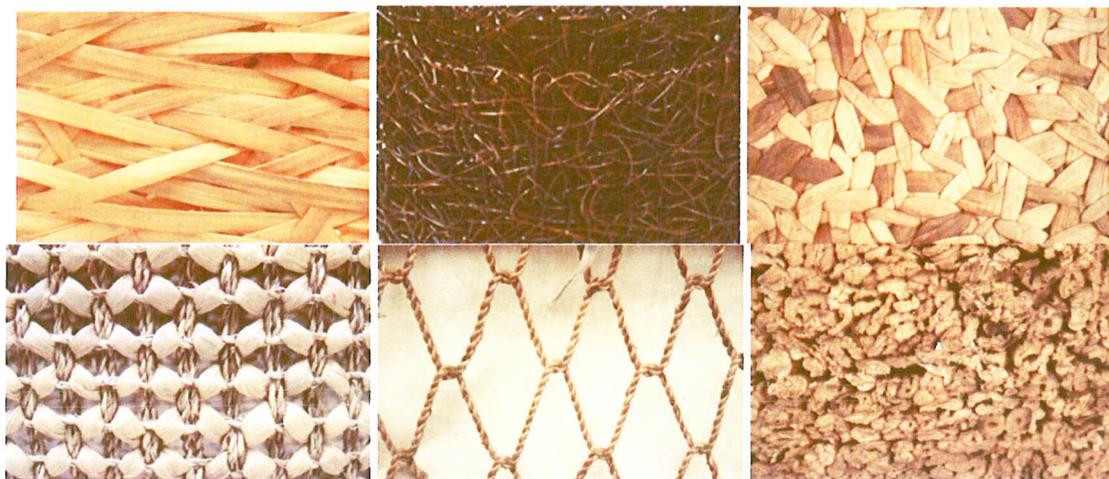
ลายขัด ลายสานแบบขัดส่วนมากจะใช้สานภาชนะโดยสร้างรูปทรงขึ้นด้วยการขดของวัสดุซ้อนเป็นชั้น ๆ แล้วใช้ตัวกลางเชื่อมถักเข้าด้วยการเย็บ ถัก หรือมัด ลายสานแบบขัด มักใช้วัสดุจำพวกหวาย ปอ และวัสดุอื่น ๆ ที่ไม่สามารถทรงรูปอยู่ได้ด้วยความแข็งแรงของตนเอง ลายสานแบบขัดจะรับน้ำหนักและแรงดันได้ดีเพราะโครงสร้างทุกส่วนจะรับน้ำหนักเฉลี่ยโดยทั่วถึงกัน

รูปภาพที่ 3 แสดงการสานด้วยวิธีขัดกันเป็นวง

4) การสานด้วยลวดลายอิสระ

ลายอิสระ เป็นลายที่สานขึ้นตามความต้องการของผู้สาน เป็นลายที่เกิดจากการสร้างสรรค์ที่อิสระตามความต้องการใช้สอย เป็นการสร้างลวดลายให้เกิดเป็นเครื่องจักสานที่ต่างไปจากลวดลายแบบอื่น ๆ จะพบเห็นทั่วไปในภาคต่าง ๆ ของประเทศ นับว่าเป็นลายที่น่าสนใจลายหนึ่งในกระบวนการกระทำเครื่องจักสาน (สน ไชย ฤทธิ์ โฑติ, 2539 : 184)

รูปภาพที่ 4 แสดงการสานด้วยลวดลายอิสระ

วัสดุธรรมชาติในจังหวัดนครปฐมและภายในประเทศ

วัสดุธรรมชาติภายในประเทศไทยมีหลากหลายชนิด และมีวัสดุธรรมชาติหลายชนิดที่สามารถนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์จากหัตถกรรมจักสานได้ ซึ่งคณะผู้วิจัยมีการแสดงรูปแบบทั่วไปของวัสดุธรรมชาติจากงานหัตถกรรมจักสาน ดังต่อไปนี้

ผักตบชวา (Water Hyacinth)

รูปภาพที่ 5 แสดงลักษณะเส้นใยของผักตบชวา

คุณสมบัติและแหล่งปลูก

ผักตบชวาเป็นวัสดุที่มีความนิยมนำมาสานเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆมากที่สุด เนื่องจากผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ได้ง่าย โดยนำส่วนที่เป็นลำต้นมา ตัด ล้าง ผ่าซีก ตากแห้ง กำจัดเชื้อรา เส้นใยที่นำมาใช้มีขนาดใหญ่ ขึ้นร่าง่าย และไม่ค่อยเหนียว แต่สามารถย้อมสีได้ ตัวก้านเมื่อนำมาตากแห้งแล้วจะมีความเหนียว ขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้ดี มีสีน้ำตาลอ่อนสวยงาม มีผิวเรียบและมีราคาต่ำกว่าหวายที่ในปัจจุบัน

มีราคาแพงขึ้น และยังช่วยลดสถานะแวดล้อมทางน้ำและก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันไม้ไผ่ หรือหวายหาได้ยากและมีราคาสูงขึ้นอย่างมาก ชาวบ้านในจังหวัดนครปฐมจึงนิยมนำมาผลิตเป็นงานจักสานมากที่สุด (ที่มา: เอกสารโครงการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องจักสานกลุ่มชุมชนบ้านคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม: 2545)

ชนิดของเครื่องจักสาน

ประโยชน์ของผักตบชวา ทำเป็นผลิตภัณฑ์ใช้สอยต่างๆ เช่น กระเป๋า หมวก รองเท้า กระจาด ถาด ที่ใส่จดหมาย แผ่นรองความร้อน ฯลฯ ของใช้และของตกแต่งบ้าน

รูปภาพที่ 6 แสดงรูปแบบการจัดตกแต่งห้องด้วยผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากผักตบชวา

รูปภาพที่ 7 แสดงรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้จากผักตบชวา

ต้นกก (Rush, Sedge)

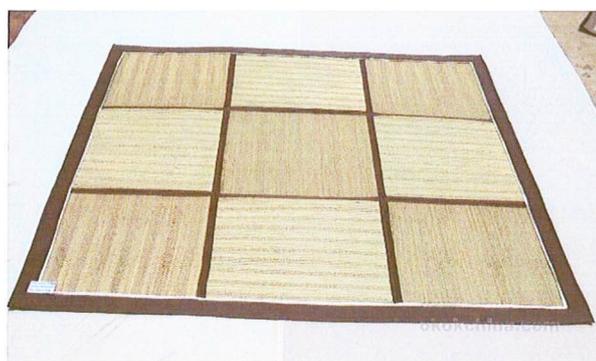

รูปภาพที่ 8 แสดงลักษณะของต้นกก

คุณสมบัติและแหล่งปลูก

เส้นใยค่อนข้างเหนียว เหนือนิ่ม ทอเป็นรูปได้ง่าย ผิวมัน เกลี้ยง กกยังสามารถแบ่งออกเป็น กกกลม กกสามเหลี่ยม กกกระจุด เป็นต้น ต้นกกสามารถขึ้นตามที่ชื้น หรือหนองบึง
แหล่งผลิต ภาคกลาง

ชนิดของเครื่องจักสาน โดยส่วนมากนิยมนำมาใช้ทอเสื่อมากกว่านำมาสาน

รูปภาพที่ 9 - 10 แสดงรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้จากต้นกก

เชือกกล้วย (Banana tree fiber)

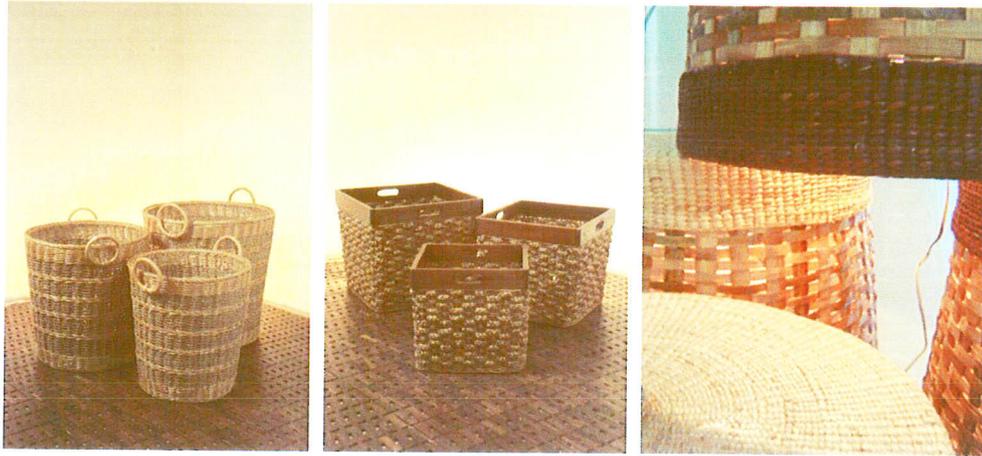
รูปภาพที่ 11 แสดงลักษณะของเชือกกล้วย

คุณสมบัติและแหล่งปลูก

กล้วยเป็นไม้ประเภทล้มลุก ลำต้นเป็นกาบสูง 1 – 6 เมตร กล้วยเป็นพืชเมืองร้อน มีหลายชนิด แต่มีชื่อเสียงในประเทศไทยเรา ก็คือ กล้วยน้ำว้า กล้วยไข่ และกล้วยหอมทอง กล้วยจะปลูกกันแทบทุกบ้าน และทุกหมู่บ้าน เพราะเป็นพืชที่ปลูกได้ง่าย บำรุงรักษาง่าย และนำมาใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วน จะใช้ กาบต้นกล้วย จักสานเป็นเส้น นำมาฝัดแคะให้กาบกล้วย หดตัวเป็นเส้นเล็กๆ นิยมเส้นเชือกจากกล้วย ตานี เนื่องจากใยเหนียว ให้ปริมาณเส้นเชือกมาก ฟอกสีและย้อมสีได้ดีเมื่อเทียบกับกล้วยพันธุ์อื่นๆ แหล่งปลูก ภาคกลางและภาคใต้

ชนิดของเครื่องจักสาน

ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาในการนำกล้วยมาทำให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น โดยการนำมาผลิตเพื่อเป็นรายได้เสริมของกลุ่มแม่บ้านในชุมชนต่างๆ เช่น กาบกล้วย นำมาตากแห้งเป็นเชือกกล้วย หรือปอกล้วย สามารถนำมาดัดแปลงทำของใช้ได้หลายอย่าง เช่น โคมไฟ ตะกร้า กระเป๋าถือสตรี ที่ใส่ผลไม้ ที่รองจานและอื่นๆ

รูปภาพที่ 12 - 14 แสดงรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเชือกกล้วย

รูปภาพที่ 15 แสดงรูปแบบผลิตภัณฑ์ OTOP จากเชือกกล้วย ที่มา(www.thaitambon.com)

ไผ่ (Bamboo)

รูปภาพที่ 16 - 17 แสดงรูปแบบและลักษณะของลำต้นไผ่

ไผ่เป็นพรรณไม้ยืนต้น ลำต้นแตกเป็นกอเป็น ไผ่พุ่มขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ กอหนึ่งมีประมาณ 20-50 ต้นลำต้น มีความสูงประมาณ 5 - 15 เมตร ลักษณะลำต้นเป็นข้อปล้องผิวเกลี้ยงแข็งมีสีเขียวหรือเหลืองแถบเขียวลักษณะของข้อปล้องขนาดและสีขึ้นกับชนิดพันธุ์ ใบเป็นใบเดี่ยวยาวแคบลักษณะคล้ายรูปหอกขอบใบเรียบผิวใบสีเขียวมีขนอ่อนๆคลุมบนผิวใบขนาดใบกว้างประมาณ 1 - 2 นิ้ว ยาวประมาณ 5 - 12 นิ้ว หรือขึ้นกับชนิดพันธุ์ออกดอกเป็นช่อตามปลายยอดบริเวณข้อปล้องเมื่อดอกแห้งก็จะตายไป ผลหรือลูกคล้ายเมล็ดข้าวสาร

ชนิดของเครื่องจักสาน

ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาในการไม้ไผ่มาสานให้เกิดรูปแบบและรูปทรงแปลกใหม่มากขึ้นทั้งในกลุ่มชุมชนที่มีการผลิตหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ และกลุ่มนักธุรกิจที่นำมาออกแบบและพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรูปทรงสวยงามมากขึ้น เช่น โคมไฟ ตะกร้า อุปกรณ์ตกแต่งบ้าน เป็นต้น

รูปภาพที่ 18 แสดงรูปแบบผลิตภัณฑ์จากต้นไผ่ ที่มา(www.thaitambon.com)

รูปภาพที่ 19 - 20 แสดงรูปแบบผลิตภัณฑ์จากต้นไผ่

หวาย (rattan)

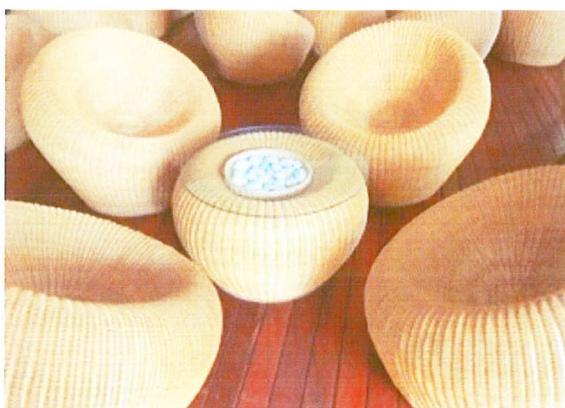
รูปภาพที่ 21 แสดงลักษณะของต้นหวาย

คุณสมบัติและแหล่งปลูก

หวายมีลักษณะเป็นข้อ ปล้อง แต่ไม่กลวง ผิวของลำต้นบางชนิดเรียบและมีสีสวยงามมาก ผิวเกลี้ยง เหนียว ขึ้นเป็นกอ มีหลายชนิด เช่น หวายตะค้าทอง หวายโป่ง ซึ่งเป็นพรรณไม้อีกหนึ่งชนิดที่ใช้ทำเครื่องจักสานได้ดี อาจจะสานด้วยหวายทั้งหมดหรือใช้หวายผสมกับวัสดุชนิดอื่น เช่น ไม้ไผ่ ใบตาล ใบลาน ฯลฯ

ชนิดของเครื่องจักสาน

มักนำมาผลิตเป็นเฟอร์นิเจอร์ ของใช้ของตกแต่งบ้าน เช่น โคมไฟ ถาดใส่ของ หรืออาจจะใช้ผลิตเป็นโครงสร้างงานจักสาน

รูปภาพที่ 22 - 23 แสดงรูปแบบผลิตภัณฑ์จากหวาย

ปอ(jute)

รูปภาพที่ 24 แสดงลักษณะของต้นปอ

คุณสมบัติและแหล่งปลูก

เลือกต้นปอ ปอกระเจาสีธรรมชาติ สีเนื้อแกมเหลืองหรือสีน้ำตาลเทา โยเป็นมันเรียบ ประกอบด้วยเส้นใย เล็กๆสั้นๆ รวมเกาะติดกัน เส้นใยเปื่อยง่าย ถ้าอยู่ในลักษณะแห้งจะใช้ได้นาน

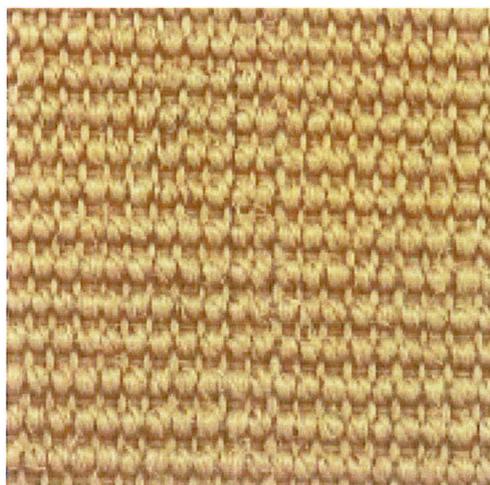
ชนิดของเครื่องจักสาน

ใช้ทำกระสอบ ถุงใส่ของเพราะผ้าจากโยปอไม่ยืด และเนื้อหยาบแข็ง คงรูปเนื้อ ไม่แยกหรือร่วนง่าย ใช้เป็นผ้ารองจาน

รูปภาพที่ 25 แสดงรูปแบบผลิตภัณฑ์จากปอ

ปานศรนารายณ์ (Sisal)

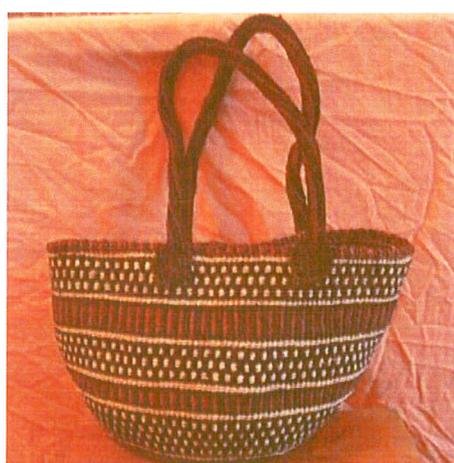
รูปภาพที่ 26 แสดงลักษณะของปานศรนารายณ์

คุณสมบัติและแหล่งปลูก

เส้นใยจากใบที่จัดอยู่ในประเภทพืชเส้นใยแข็งใช้ทอผ้ารองพรม พรม และงานหัตถกรรมต่าง ๆ ตันปานศรนารายณ์เมื่อยังเล็กจะมีลักษณะคล้ายต้นสับปะรด แต่เมื่อเจริญเติบโตจะมีขนาดใหญ่กว่าต้นสับปะรดมาก ใยปานศรนารายณ์ย้อมสีได้ง่าย สวยงามและมีความเหนียวมาก

ชนิดของเครื่องจักสาน

ใช้มากในงานอุตสาหกรรม บางท้องถิ่นปลูกเพื่อใช้ประดิษฐ์สิ่งของในครอบครัว เช่น แส้ปิดยุง หมวกและกระเป๋าถือ เป็นต้น

รูปภาพที่ 27 - 28 แสดงรูปแบบผลิตภัณฑ์จากปานศรนารายณ์

หลักในการทำเครื่องจักสานของมนุษย์ในชนชาติต่างๆเท่าที่ปรากฏอยู่จะมีทุกรูปแบบและลวดลายในการสานที่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลวดลายในการสานจะมีจำกัดอยู่ไม่

มากมายนัก และจากการจำกัดของตลาดนี้ เป็นผลบังคับให้รูปทรงของเครื่องจักสานมีลักษณะจำกัดที่ใกล้เคียงกันด้วย โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในแถบเอเชียด้วยกันแล้วจะเห็นว่า วัสดุที่เหมือนกันในแต่ละประเทศ เช่น การทำเครื่องจักสานด้วยผักตบชวาจะมีผลผลิต เช่น ในประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย มาเลเซีย เป็นต้น อย่างไรก็ตามการทำเครื่องจักสานของไทยนั้นเป็นผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่มีการทำมาแต่โบราณและมีทำทั่วไปในทุกภาคของประเทศ คำว่า เครื่องจักสาน นั้น โดยทั่วไปมักจะหมายถึงสิ่งที่ผลิตขึ้นด้วยมือ ซึ่งต่างจากผลิตภัณฑ์ที่ทำจากโรงงานจึงมีคุณค่าเฉพาะตัวในแต่ละชิ้น ตลาดจากการสาน สอด ทอ ถัก และรูปแบบเครื่องจักสานแสดงถึงลักษณะพื้นเมือง พื้นบ้านที่แตกต่างกัน

ในประเทศไทยมีพืชหลายชนิดที่สามารถนำมาแปรรูปเป็นเส้นใย แล้วนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์จักสานได้เช่น หวาย ผักตบชวา ไม้ไผ่ ใบลาน กก ป่านศรนารายณ์ ก้าน และใบมะพร้าว เป็นต้น

โดยในหลายจังหวัดของประเทศไทยได้ทำงานด้านผลิตภัณฑ์จักสานจากเส้นใยดังกล่าวจนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะภาคกลางที่มีการผลิตผลิตภัณฑ์จักสานจากเส้นใยธรรมชาติและมีการจำหน่ายเป็นจำนวนมาก

รูปภาพที่ 29 - 30 แสดงรูปแบบของผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่มีการจำหน่ายทั่วไปในท้องตลาด

4. ศึกษางานหัตถกรรมจักสานจากวัสดุธรรมชาติในจังหวัดนครปฐม

หัตถกรรมเครื่องจักสานเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการผลิตกันมายาวนาน จะเห็นได้ว่าหัตถกรรมเครื่องจักสานได้มีการพัฒนาตลอดเวลาโดยอาศัยการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง การดำรงชีวิตประจำวันของชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้เอาความรู้หนังสือมาเกี่ยวข้อง การเรียนรู้ต่างๆ อาศัยวิธีการฝึกหัดและบอกเล่าซึ่งไม่เป็นระบบในการบันทึก (ชูเกียรติ ลีสุวรรณ, 2535) สะท้อนให้เห็นการเรียนรู้ ความรู้ที่สะสมที่สืบทอดกันมาจากอดีตมาถึงปัจจุบันหรือที่เรียกกันว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างไรก็ตามหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ ยังเป็นสินค้าที่ผลิตขึ้นจากความรู้ ทักษะ

และความชำนาญแบบดั้งเดิมเป็นหลัก ซึ่งยังขาดการพัฒนาทั้งรูปแบบภายในและรูปลักษณะภายนอก ให้มีเอกลักษณ์สวยงาม เป็นเอกลักษณ์ สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

จังหวัดนครปฐมมีการออกแบบจากวัสดุธรรมชาติหลายรูปแบบ เช่น หวาย ผักตบชวา เชือกกล้วย กก เป็นต้น โดยเฉพาะผักตบชวา นิยมนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์หลากหลายรูปแบบเพราะมีคุณสมบัติที่ดีในการนำมาสาน รวมทั้งให้สีสันทึบสวยงาม มีผลิตภัณฑ์หลายรูปแบบ เช่น โคมไฟ กระเป๋าคะกร่ำใส่ของ ถาด เฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น จะเห็นได้ว่ารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผลิตและมีการจำหน่ายนั้นมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันมากทั้งเรื่องของรูปทรง สีสันทึบ และรูปแบบของผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดการแข่งขันกันเองภายในชุมชน ซึ่งจะส่งผลไม่ดีในเชิงคุณค่าและมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ทั้งในแง่ของการผลิตและการตลาดในระยะยาว

4.1 ประเภทของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่นิยมผลิตและจำหน่ายในจังหวัดนครปฐม

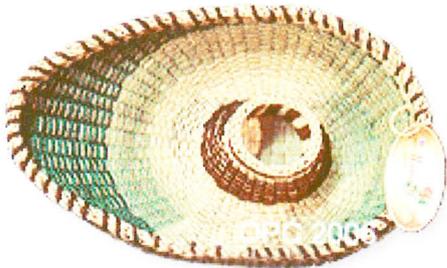
1. กระเป๋าคะกร่ำ 2. หมวก 3. ตะกร่ำใส่ของ 4. ของชำร่วย 5. แจกัน

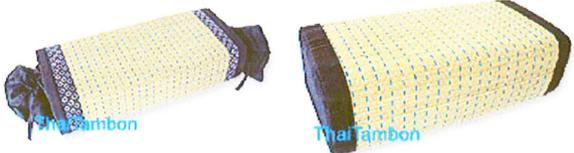
4.2 ลักษณะเด่นของผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ในจังหวัดนครปฐมจะเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้และของตกแต่ง รวมถึงกระเป๋าคะกร่ำซึ่งนิยมผลิตจากผักตบชวา รูปแบบผลิตภัณฑ์ในชุมชนมีความคล้ายคลึงกันทั้งเรื่องรูปแบบและรูปทรง และนิยมการผลิตจากวัสดุชนิดเดียวกันทั้งสิ้น

ตารางรูปภาพที่ 1 แสดงรูปแบบของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากวัสดุธรรมชาติที่มีการออกแบบและจำหน่ายในนครปฐม

 <p>จักสานผักตบชวา (ตะกร่ำรูปไข่) ตำบลนิลเพชร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม</p>	 <p>จักสานผักตบชวา (กล่องจิวแบบเหลี่ยม) ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม</p>
--	--

 <p>ตะกร้าสาน ชื่องานใหม่หัตถกรรม ตำบลไทรงาม อำเภอบางเลน จังหวัด นครปฐม</p>	 <p>จักสานผักตบชวา (โคมไฟเล็ก) อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม</p>
 <p>ภาชนะใส่ของจากผักตบชวา ตำบลไทรงาม อำเภอบางเลน จังหวัด นครปฐม</p>	 <p>ผลิตภัณฑ์จักสานผักตบชวา แจกัน ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม</p>
 <p>กระเป๋าผักตบชวา ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม</p>	 <p>ผลิตภัณฑ์จักสานผักตบชวา ที่ใส่เครื่องเขียน ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม</p>

 <p>ผลิตภัณฑ์จักสานผักตบชวา ที่ใส่กระดาษทิชชู ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม</p>	 <p>ผลิตภัณฑ์จักสานจากผักตบชวา ที่คาดผม ตำบลคลองนกกระทุง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม</p>
 <p>ชุดเฟอร์นิเจอร์จักสานจากผักตบชวา อ.บางเลน จ.นครปฐม ติดต่อ : คุณเพ็ญศรี น้ออนชม</p>	 <p>หมอนจักสานจากกก 4 ตำบลบางกระทีก อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม</p>

ศึกษาข้อมูลจาก <http://www.thaitambon.com>

ผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติในจังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่นิยมผลิตจากผักตบชวา และมีวัสดุอื่นๆบ้างเช่น ไม้ไผ่ เชือกกล้วย ไบลาน หวาย เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นมีรูปแบบที่ใกล้เคียงกันมาก ราคาจำหน่ายจึงมีความใกล้เคียงกัน

5. ศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ในท้องตลาด

ตารางรูปภาพที่ 2 แสดงประเภทของผลิตภัณฑ์จักสานที่ได้รับความนิยมในท้องตลาด

โคมไฟ

รูปภาพแสดงรูปแบบต่างๆของโคมไฟ มีหลากหลายรูปแบบ เช่น โคมไฟตั้งโต๊ะ โคมไฟแขวนผนัง ซึ่งวัสดุที่นิยมนำมาออกแบบ เช่น หวาย ไม้ไผ่ เนื่องจากเป็นวัสดุที่ทนความร้อนจากหลอดไฟได้ดี

ตะกร้าใส่ของ

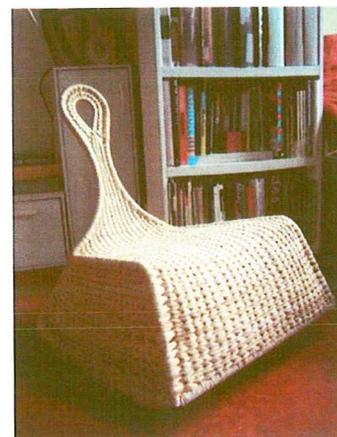
รูปภาพแสดงรูปแบบของตะกร้าใส่ของที่มีขนาดการใช้งานที่ต่างกัน รวมทั้งรูปแบบการออกแบบที่ต่างกัน เช่น ทรงกลม ทรงสี่เหลี่ยม และรูปทรงอิสระ การออกแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์จะขึ้นกับหน้าที่การใช้งานด้วย

กระเป๋า

รูปภาพแสดงรูปแบบกระเป๋าจักสาน โดยส่วนใหญ่นิยมสานด้วย ผักตบชวา กระจูด ปอ เนื่องจากพื้นผิววัสดุที่ให้ความรู้สึกไม่หยาบกระด้าง รวมทั้งสามารถผลิตขึ้นรูปทรงง่ายและให้สีสันทที่สวยงาม

เฟอร์นิเจอร์

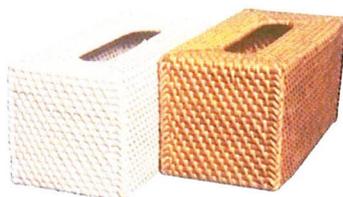

รูปภาพแสดงรูปทรงต่างๆของเฟอร์นิเจอร์จากวัสดุธรรมชาติ ซึ่งวัสดุธรรมชาติที่นิยมนำมาผลิตเช่น หวาย ผักตบชวา ไม้ไผ่ การออกแบบเฟอร์นิเจอร์จากวัสดุธรรมชาติขึ้นกับวิธีการผลิต เนื่องจากคุณสมบัติในการขึ้นรูปทรงของวัสดุที่ได้

ผลิตภัณฑ์อื่นๆ

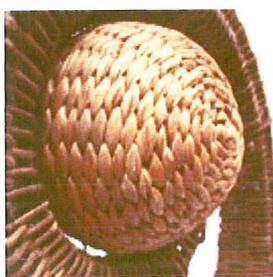
พรม

กล่องทิชชู

ที่รองแก้ว

หมวก

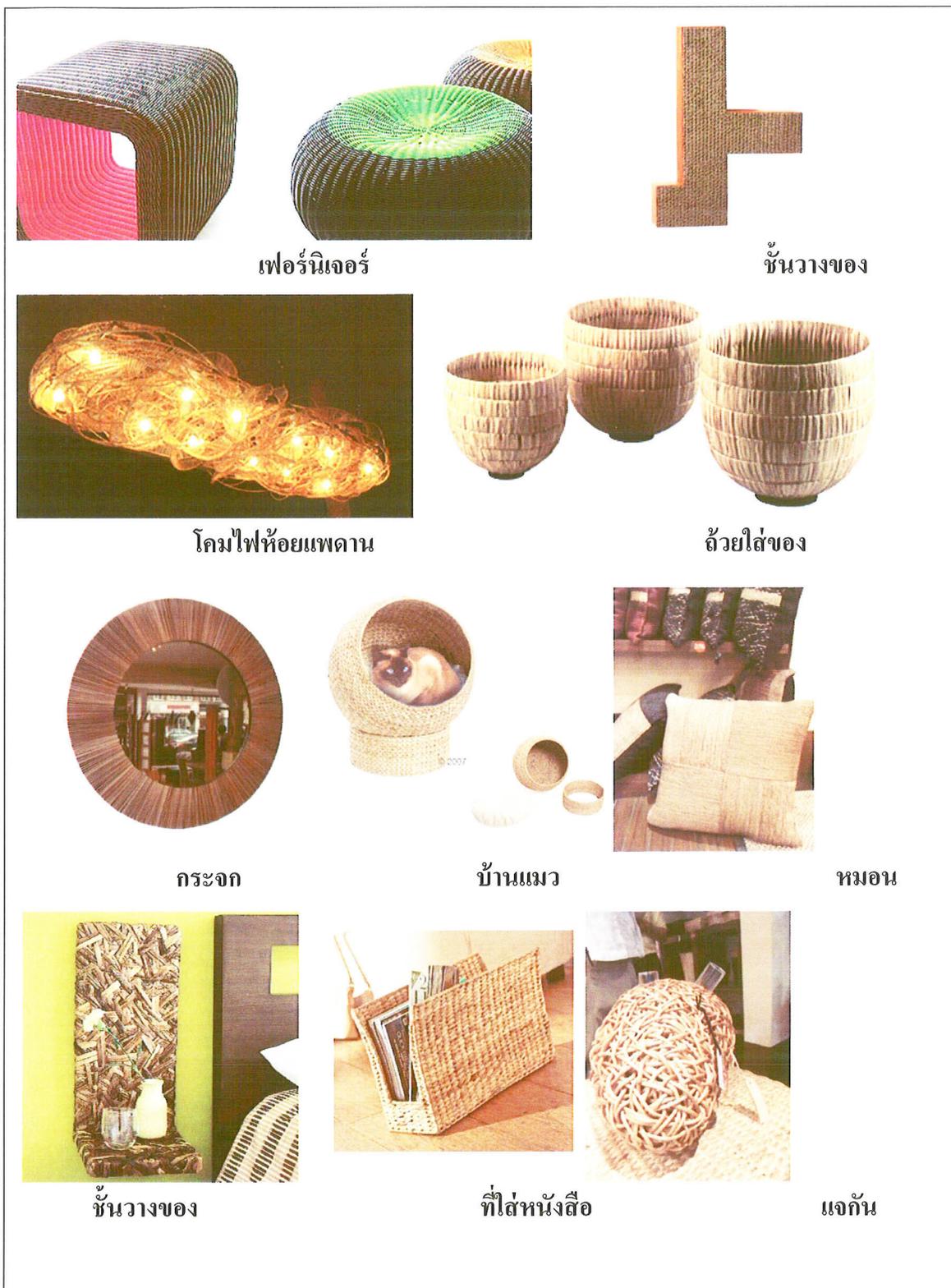
ตะกร้าใส่ซอง

หมอน

รูปภาพแสดงรูปแบบต่างๆของผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย โดยวัสดุธรรมชาติสามารถนำมาออกแบบและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายชนิด และหลายรูปทรง เช่น พรม กล่องทิชชู ที่รองแก้ว หมวก ตะกร้าใส่ซอง หมอน เป็นต้น โดยผู้ผลิตสามารถนำมาประยุกต์โดยการออกแบบพัฒนาร่วมกับวัสดุชนิดอื่นได้หลากหลาย

ตารางรูปภาพที่ 3 แสดงประเภทรูปแบบผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติที่มีความทันสมัย

รูปภาพแสดงให้เห็นถึงรูปแบบผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติที่มีความทันสมัย โดยมีการออกแบบและพัฒนารูปแบบที่แปลกใหม่มากขึ้น มีการดัดแปลงรูปทรงและผสมผสานวัสดุในบางส่วน

ตารางรูปภาพที่ 4 แสดงรูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานที่มีการผสมวัสดุ

ผักตบผสมวัสดุไม้

รูปภาพแสดงให้เห็นการผสมผสานวัสดุ โดยการผสมวัสดุธรรมชาติด้วยกัน เช่นการผสมวัสดุไม้กับรูปแบบของผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าและความสวยงามให้กับผลิตภัณฑ์มากขึ้น

เซรามิกผสมวัสดุธรรมชาติ

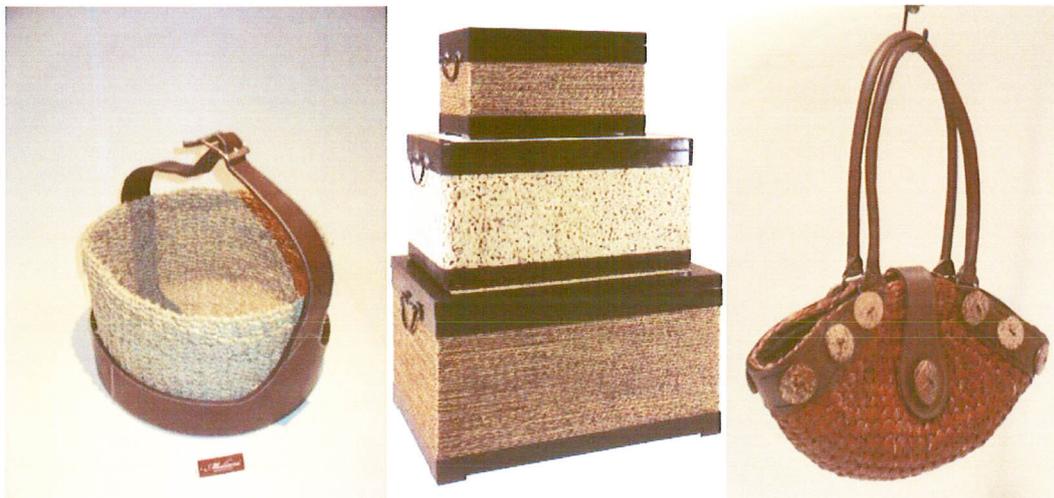
การผสมผสานวัสดุโดยใช้วัสดุธรรมชาติออกแบบร่วมกับผลิตภัณฑ์ชนิดอื่น เช่นการผสมผสานระหว่างผลิตภัณฑ์เซรามิก และมีการนำวัสดุธรรมชาติเช่นหวาย เชือกกล้วย ผักตบชวามาตกแต่ง

งานจักสานผสมวัสดุผ้า

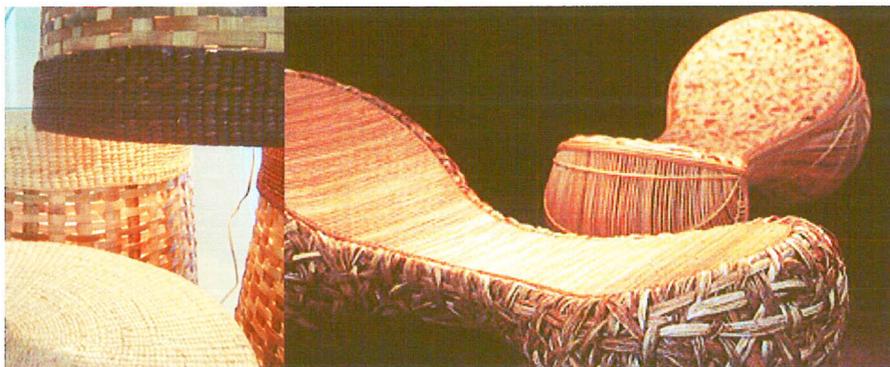
การผสมผสานวัสดุระหว่างวัสดุธรรมชาติและผ้า เพื่อประโยชน์ในการใช้งานได้หลากหลายมากขึ้น

งานจักสานผสมวัสดุหนัง

การผสมผสานวัสดุระหว่างวัสดุธรรมชาติและหนัง เพื่อประโยชน์ในการใช้งาน ได้หลากหลายมากขึ้น เป็นการสร้างมูลค่าและความสวยงามเพิ่มให้กับงานจักสานได้เป็นอย่างดี

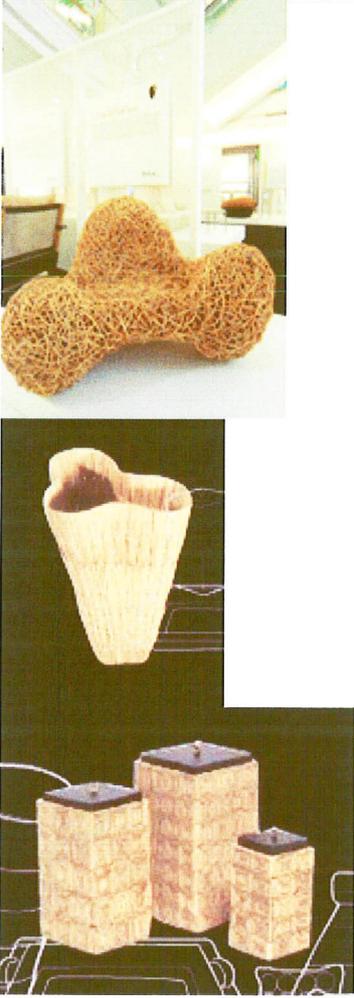
งานจักสานผสมวัสดุธรรมชาติหลายชนิด

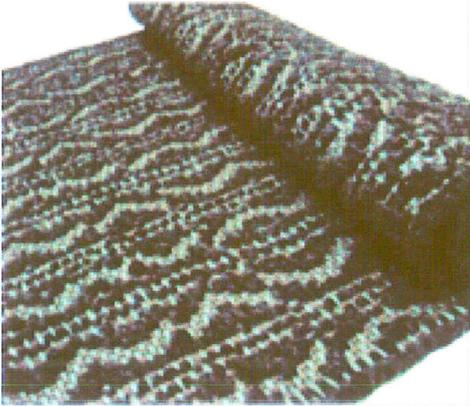
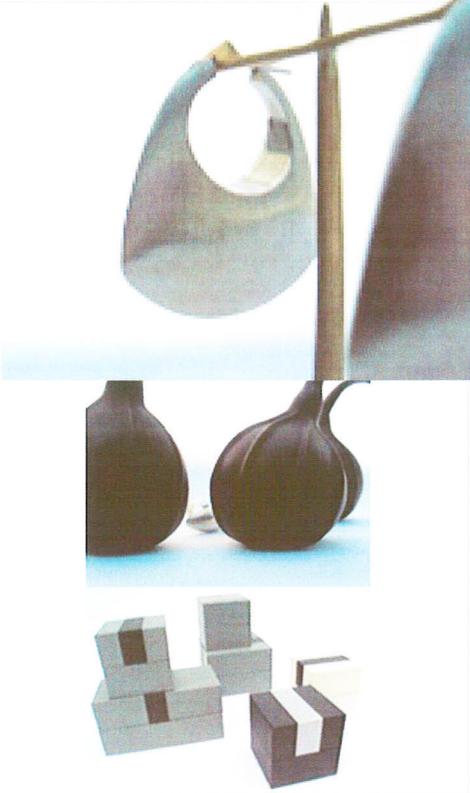

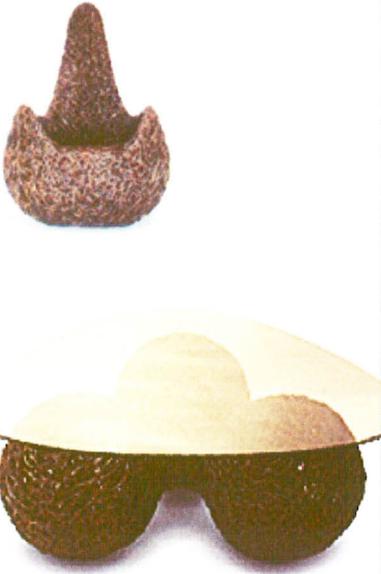
การผสมผสานระหว่างวัสดุธรรมชาติด้วยกัน เช่น ผักตบชวา ไม้ไผ่ หวาย จะเป็นการสร้างความหลากหลายให้กับรูปแบบผลิตภัณฑ์มากขึ้น เนื่องจากวัสดุธรรมชาติที่ต่างกันจะให้รูปแบบพื้นผิวที่ต่างกัน เป็นการช่วยสร้างความสวยงามให้กับผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น

สรุปการผสมผสานรูปแบบของวัสดุธรรมชาติด้วยกันและการผสมผสานกับวัสดุชนิดอื่นเช่น ผ้าหนัง ไม้ เป็นต้น จะช่วยสร้างความแปลกใหม่ให้กับรูปแบบผลิตภัณฑ์และช่วยส่งเสริมให้มีความสวยงามเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างความแตกต่างจากรูปแบบผลิตภัณฑ์ทั่วไปได้

ตารางรูปภาพที่ 5 แสดงรายชื่อบริษัทที่มีชื่อเสียงในการการออกแบบผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ

	<p>อโยธยา (Ayodhya) โดย ม.ล.ภาวินี สันติศิริ สร้างขยะให้เป็นเงิน (Money Value from Waste) คือ การนำผลิตผลที่ไม่มีประโยชน์ซึ่งอยู่ในระบบนิเวศน์วิทยามาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อาทิ ป่าน ไผ่ฝ้าย โดยเฉพาะผักตบชวาซึ่งเป็นวัชพืชที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็วจนขวางกั้นแม่น้ำลำคลอง อโยธยา จึงได้ริเริ่มนำผักตบชวามาสร้างสรรค์โดยผ่านกระบวนการผลิตออกแบบสมัยใหม่ จนกลายเป็นเฟอร์นิเจอร์และสินค้าตกแต่งบ้านที่มีคุณค่า ที่สำคัญยังช่วยพัฒนาให้ระบบนิเวศน์ในลำน้ำดีขึ้น</p>
	<p>บียอน ลิฟวิง (Beyond Living) โดย เพลินจันทร์ วิญญรัตน์ และ ปริญญา รุ่งประพันธ์ งานออกแบบที่สามารถกระตุ้นความคิดของผู้คน คือจุดมุ่งหมายแรกของการก่อตั้งแบรนด์ เมื่อปีพ.ศ. 2546 บียอน ลิฟวิง ได้นำวัสดุใหม่ๆ ที่เกิดจากฝีมือของชาวบ้านมาผสมผสานเข้ากับเทคนิคและกระบวนการผลิตสมัยใหม่ ทำให้ดึงดูดความสนใจและกระตุ้นความรู้สึกของผู้ใช้สินค้าทั่วโลก สื่อได้ถึงความอัจฉริยะที่เกิดขึ้นจากสองมือและจิตใจของผู้ทอผ้า อีกทั้ง ยังมีเอกลักษณ์โดดเด่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสีสันที่สดใสและการสร้างผิวสัมผัสที่น่าสนใจ</p>

	
	<p>กาบัง (Gavang) โดย กุลฉัตรณ์ มีสายญาติ ได้นำวัสดุ ธรรมชาติมาตีความในรูปแบบใหม่เพื่อสร้างสรรค์ เครื่องประดับสวยงามงานศิลป์ชั้นสูงที่อมตะ ชุดเครื่องประดับ ‘ซองคอก’ ได้แรงบันดาลใจจากการเชื่อมโยงจิตวิญญาณของ ธรรมชาติให้กลับมาสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์ในรูปแบบที่ร่วม สมัย เครื่องประดับชิ้นนี้จึงมีรูปลักษณ์และเส้นสายที่อ่อนช้อย ให้กลิ่นอายความเป็นไทยโบราณ แต่ขณะเดียวกันก็ผสาน ความร่วมสมัยเอาไว้ได้อย่างกลมกลืน</p>
	<p>แพลนเนท 2001 (Planet 2001) โดย อุดม อุดมศรีอนันต์ เป็น แปรนดท์ที่มีชื่อเสียงเรื่องของการนำเสนอดีไซน์ที่แปลกใหม่ ผลงานแต่ละชิ้นสื่อให้เห็นถึงความขัดแย้งในตัวเองในเรื่อง ของวัสดุและผิวสัมผัส อาทิ ความลื่นประทะความขรุขระ ความนุ่มนวลปะทะความแข็ง เมื่อนำวัสดุที่ขัดแย้งผสมผสาน เข้ากับดีไซน์ใหม่ๆ จึงสร้างความแปลกใหม่ให้แก่พื้นที่ที่ เฟอร์นิเจอร์เข้าไปจัดวาง วัสดุส่วนใหญ่ที่เลือกใช้คือ เถาองุ่น พืชต่างๆ หวาย ปอกระเจา ไม้ ฯลฯ ซึ่งเป็นวัสดุที่หาได้ใน ประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาการออกแบบ โดยการนำ ธรรมชาติคืนสู่พื้นที่อยู่อาศัย</p>

	
	<p>สโตนแอนด์สตีล (Stone & Steel) โดย พฤติพงษ์ กิจกัญจนานาสน์ ได้นำแนวคิดใหม่ๆ ผสมเข้ากับเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่และงานหัตถกรรม ผลงานแต่ละชิ้นจึงดูร่วมสมัย สโตนแอนด์สตีล ได้นำความชำนาญของช่างฝีมือใส่ลงไป ในเฟอร์นิเจอร์ สร้างรูปแบบใหม่ให้แก่วงการออกแบบผลิตเฟอร์นิเจอร์ของไทยตั้งแต่นั้นมา</p>
	<p>คราฟแฟคเตอร์ (Crafactor) งานฝีมือเป็นหนึ่งในกับเทคโนโลยี คือปรัชญาในการดีไซน์ของคราฟแฟคเตอร์ นำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนไทยรวมถึงเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งงานศิลปหัตถกรรม ที่แฝงด้วยความเชื่อ เส้นสาย สีสันทัน และวัสดุธรรมชาติ มาผสมผสานเข้ากับการออกแบบและเทคนิคการผลิตสมัยใหม่</p>

	
	<p>โยธกา (Yothaka) มีการนำเส้นใยธรรมชาติเช่นหวาย ผักตบชวา ย่านลิเภา ใยสับปะรด มาผสมผสานกับเทคนิคขั้นสูงรวมถึงภูมิปัญญาไทยมาปรับใช้ โดยผ่านมุมมองของการออกแบบสมัยใหม่ ที่ยังคงกลิ่นอายของความเป็นไทย รวมถึงเสน่ห์ความงามของเส้นใยธรรมชาติเอาไว้</p>

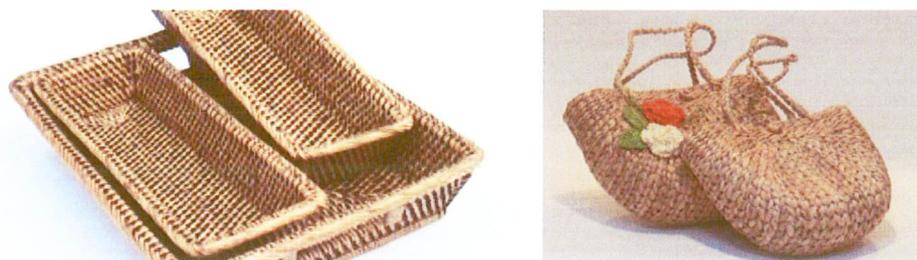
สรุปแนวทางจากรูปแบบผลิตภัณฑ์ในท้องตลาด

ผลิตภัณฑ์จักสานจากวัสดุธรรมชาติที่มีในท้องตลาดทั้งในตลาดระดับชุมชนและตลาดภายในประเทศรวมถึงที่มีการส่งออกไปต่างประเทศ จากรูปแบบที่ศึกษาพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์สามารถพัฒนาได้หลากหลายรูปแบบโดยต้องคำนึงถึงการวางกลุ่มตลาดผู้บริโภคในการออกแบบด้วยผลิตภัณฑ์ที่มีรูปทรงแปลกใหม่ และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคจะได้รับความนิยม

ปัจจุบันการพัฒนาการออกแบบได้หลากหลายทั้งในเรื่องรูปทรง ประเภทผลิตภัณฑ์ที่ควรมีการปรับเปลี่ยน หรือปรับปรุงรูปแบบ และผสมผสานวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือวัสดุที่มีการผลิตภายในประเทศ ออกแบบให้มีรูปทรงและลวดลายที่ทันสมัยและตอบสนองต่อประโยชน์การใช้งาน โดยคำนึงถึงวัสดุในท้องถิ่นจังหวัดนครปฐมเป็นวัสดุหลัก

ผลิตภัณฑ์หลัก

ผลิตภัณฑ์ที่ตลาดมีความต้องการมาก จัดเป็นผลิตภัณฑ์หลักในการผลิตของผู้ผลิต เช่น กระจ่าง ตะกร้า ในรูปแบบต่างๆ

รูปภาพที่ 31 แสดงรูปแบบผลิตภัณฑ์หลัก

ผลิตภัณฑ์รอง

ผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่ตลาดมีความต้องการรองลงไปเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทของขวัญและของตกแต่ง เช่น กรอบรูป ของชำร่วย แจกัน โคมไฟ เป็นต้น การผลิตจะมุ่งเน้นผลิตภัณฑ์หลักอย่างเดียวไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะความต้องการของผู้ซื้อไม่เหมือนกันผลิตภัณฑ์ต้องมีความหลากหลายในรูปแบบและขนาด เพื่อให้ผู้ซื้อได้เลือกซื้อได้ตามความพึงพอใจสูงสุด

รูปภาพที่ 32 แสดงรูปแบบผลิตภัณฑ์รอง

6. ศึกษาด้านการตลาด

ในอดีตการผลิตงานหัตถกรรมจะมีการผลิตไว้ใช้เองในครัวเรือน ในปัจจุบันเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตงานจักสานไว้ใช้เอง ก็เปลี่ยนมาเป็นสานไว้เพื่อขายเป็นรายได้เสริมในครัวเรือนจะเห็นว่างานจักสานรวมทั้งตลาดของงานจักสานเป็นงานหัตถกรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จนถึงปัจจุบัน จะทำในลักษณะอุตสาหกรรมในครัวเรือนสำหรับผู้ประกอบอาชีพหัตถกรรมจักสานจาก วัสดุธรรมชาติ ในปัจจุบัน แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท

1) **ผู้ผลิตอิสระ** คือ ผลิตในลักษณะที่ผู้ผลิตจะผลิตด้วยตนเองทุกขั้นตอน โดยทุกขั้นตอนจะใช้ทุนและแรงงานของตนเอง การผลิตในลักษณะนี้จะไม่มีการผูกมัดกับบุคคลอื่น ในปัจจุบันมีค่อนข้างน้อย บางรายจะมีการผลิตเองขายเอง บางรายมีการผลิตเพื่อฝากขายตามร้านต่างๆ ในจังหวัด นครปฐม

2) **นายจ้างทำการผลิตหรือผู้ลงทุน** คือ การผลิตโดยการจ้างผู้อื่นสาน ลักษณะนี้จะเป็นกิจการที่ลงทุนสูงเน้นการส่งออกหรือรับผลิตตามสั่ง เป็นหลัก โดยนายจ้างจะเป็นผู้ลงทุนให้ทั้งหมด ทั้งการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ แล้วจ่ายเงินค่าแรงค่าจ้างให้กับผู้สาน โดยผู้จ้างอาจจะมีการแจกงานให้กับชาวบ้านสานงานตามบ้าน หรือลูกจ้างอาจจะมารวมกันที่บ้านนายจ้าง ซึ่งการผลิตในลักษณะนี้จะการว่าจ้างทุกขั้นตอนการผลิต ซึ่งในปัจจุบันนิยมลักษณะนี้มาก

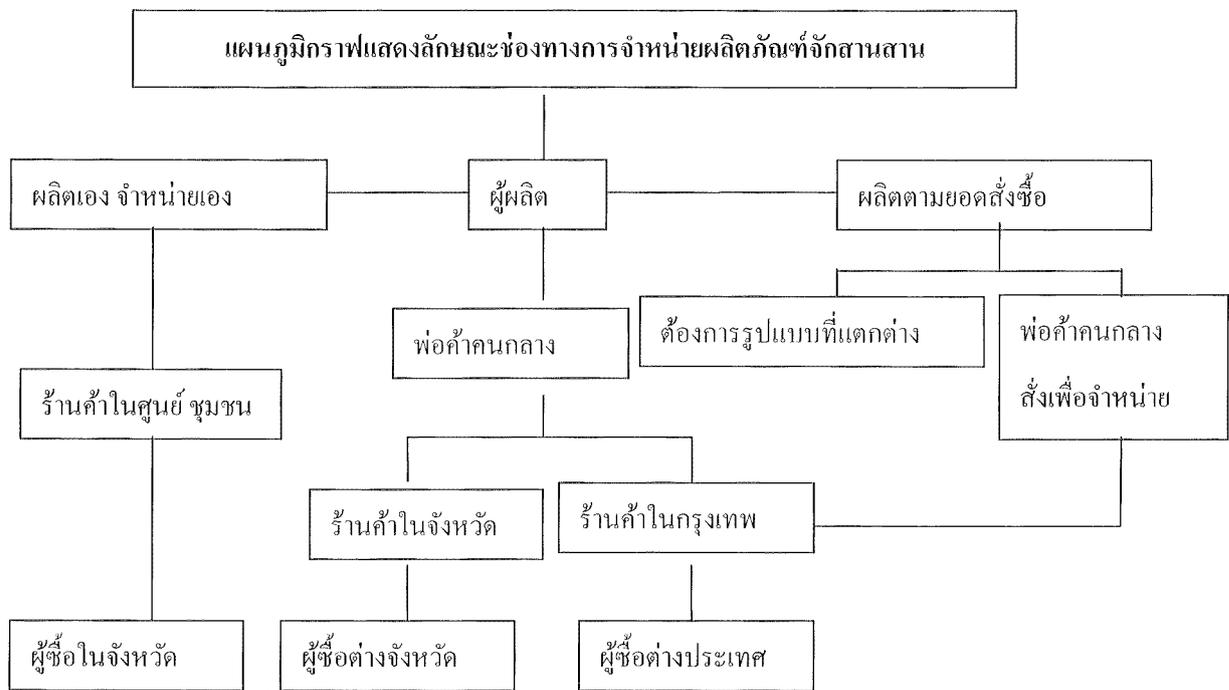
3) **ผู้ผลิตในลักษณะรับจ้างสานเพียงอย่างเดียว** คือ ชาวบ้านจะมีการรับงานกลับไปทำที่บ้านโดยมีการสั่งงานจากทางศูนย์และเมื่อมีการผลิตงานเสร็จก็จะนำกลับมาให้ทางศูนย์เป็นช่องทางในการจำหน่าย

6.1 **ประเภทกลุ่มหัตถกรรมจักสาน** การตลาดสามารถจำแนกลักษณะออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1) **กลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายเอง** คือ ผู้ผลิตเมื่อผลิตงานจักสานได้แล้วจะนำไปจำหน่ายให้กับผู้ซื้อโดยตรง หรือ ผู้ผลิตเมื่อผลิตได้แล้วนำสินค้าเข้าสู่ศูนย์ โดยเปิดศูนย์จำหน่าย ณ บริเวณกลุ่มผู้ผลิต

2) **กลุ่มผู้ผลิตผลิตสินค้าส่งพ่อค้าคนกลาง** คือ ผู้ผลิตจะผลิตสินค้าแล้วจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางในหมู่บ้านหรือในท้องถิ่น เพื่อนำไปจำหน่ายเองหรือส่งให้กับพ่อค้ารายอื่นอีกทอดหนึ่ง

3) **กลุ่มผู้ผลิตตามยอดคำสั่งซื้อของลูกค้า** ซึ่งในปัจจุบันการผลิตในลักษณะนี้เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง ประกอบกับการผลิตในลักษณะนี้จะตรงกับความต้องการของผู้ซื้อ ทำให้งานจักสานที่ผลิตมาไม่เหลือค้างไว้ ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนตลอด

รูปภาพที่ 33 แสดงแผนภูมิแสดงการตลาดของงานจักสาน จังหวัดนครปฐม

6.2 ปัญหาด้านการผลิตและการตลาด

การผลิตมีต้นทุนที่ไม่สูงมากเนื่องจากใช้วัสดุธรรมชาติในการผลิต แต่การจักสานต้องใช้ระยะเวลาในการสานมาก ทำให้รายได้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการสานด้วย เช่นการสานกระเป๋าอาจจะต้องใช้ระยะเวลาในการผลิต 1-2 วัน ดังนั้นทำให้ราคาจำหน่ายจึงอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง เหมาะสำหรับกลุ่มผู้ซื้อ ที่มีรายได้ปานกลางถึงรายได้สูงเท่านั้น จึงทำให้ไม่สามารถสู้กับตลาดของกระเป๋าที่มีราคาถูกที่สามารถผลิตได้ง่ายกว่าและปริมาณเยอะกว่า เช่น การใช้วัสดุผ้าที่มีราคาถูกและผลิตได้รวดเร็วกว่าผลิตภัณฑ์จักสานจากธรรมชาติ

รูปแบบงานจักสานที่มีการผลิตทั่วไปมีรูปแบบที่ไม่ต่างจากเดิมมากนัก ลวดลายมีการลอกเลียนแบบกันในชุมชนที่อยู่ใกล้กัน และวัสดุที่ค่อนข้างรักษายาก ทำให้ตลาดผู้บริโภคที่นิยมสินค้าค่อนข้างแคบในการจำหน่าย

กรรมวิธีในการผลิตมีหลายขั้นตอนและต้องใช้ความประณีตในการผลิต รวมทั้งบางครั้งรูปแบบที่ผลิตในแต่ละชิ้นแตกต่างกันเนื่องจากเป็นงานฝีมือที่ใช้คนผลิต จึงทำให้ผู้ผลิตสินค้าผลิตได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดในช่วงที่ตลาดมีความต้องการมาก และสินค้าบางชิ้นอาจจะถูกส่งคืนทำให้ผู้ผลิตเสียเวลาและเสียต้นทุนในการผลิต ซึ่งกลุ่มผู้ผลิตมีหลายกลุ่มและหลายระดับอาจจะทำให้มีปัญหาในการผลิตและคุณภาพของสินค้า เช่น ความประณีตของการสานและการย้อมสี และลวดลาย ที่แตกต่างกัน เช่น การย้อมสีวัสดุธรรมชาติให้สีที่ไม่เหมือนกันในการย้อมแต่ละครั้ง ซึ่งสีที่ได้มีการควบคุมยาก ทำให้การผลิตงานรูปแบบที่เหมือนกันทำได้ยาก

ตลาดรองรับสินค้าในปัจจุบันยังไม่มีความแน่นอนเท่าที่ควร รวมทั้งความต้องการสินค้าของผู้บริโภคลดน้อยลง เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจทำให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าที่ถูกกว่า ทำให้ผู้ผลิตขาดความมั่นใจในการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบผลิตภัณฑ์

ปัญหาอุปสรรค

1.1 ด้านวัตถุดิบ เนื่องจากวัตถุดิบธรรมชาติมีจำนวนน้อยลงมาก ทำให้การส่งวัสดุในบางครั้งจำเป็นต้องสั่งจากจังหวัดอื่น

1.2 ด้านเทคนิคการผลิต ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงใช้กรรมวิธีการผลิตรูปแบบเก่า ทั้งในเรื่องลวดลาย สี และรูปแบบ ซึ่งต้องใช้เวลาในการผลิต บางครั้งไม่สามารถผลิตได้ทันเวลา

1.3 การข้อมลี่ย้อม ในการย้อมแต่ละครั้งจะได้สีที่ไม่เหมือนเดิมเพราะชาวบ้านมักใช้วิธีการกะประมาณดังนั้นในการสั่งซื้อของผู้บริโภคอาจจะได้สีที่ไม่ตรงตามความต้องการ

1.4 การตลาด ผลิตภัณฑ์ย้อมมีข้อจำกัดหลาย ด้าน เช่นงานจักสานในครัวเรือนซึ่งเป็นอาชีพยามว่างจากการเกษตร ปริมาณผลผลิตขึ้นอยู่กับเวลาว่างจากการเกษตรของผู้ผลิตและผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจะผลิตตามที่ถูกคำสั่งไว้ กลยุทธ์ทางการตลาดเป็นเชิงรับมากกว่าเชิงรุก ผู้ผลิตส่วนใหญ่ขาดความรู้เรื่องการตลาดจึง สามารถจำหน่ายสินค้าได้ในตลาดระดับท้องถิ่นซึ่งมีข้อจำกัดและมักถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อ ทำให้ขาดแรงจูงใจที่จะพัฒนาปรับปรุง ผลิตภัณฑ์

1.5 รูปแบบและลวดลายการสาน ผู้ผลิตส่วนใหญ่ไม่ค่อยสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ การผลิตยังคงยึดรูปแบบประเภทเดิม ๆ ทำให้ปริมาณของผลิตภัณฑ์มีมากกว่าความต้องการในตลาดเป็นเหตุให้จำหน่ายสินค้าได้ในราคาที่ต่ำกว่า

ดังนั้นการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ให้ตลาดมีโอกาสเลือกอีกทางหนึ่งที่จะกระตุ้นความต้องการของผู้ซื้อนอกจากนี้การผสมวัสดุเพื่อการพัฒนาแบบใหม่ให้มีความทันสมัย หลีกหนีจากรูปแบบเดิม ให้เข้ากับแนวโน้มความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ก็เป็นอีกทางหนึ่งในการเพิ่มความต้องการของตลาด

ข้อเสนอแนะ

1.1 ให้ความรู้เรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของตลาดได้แก่สี สัน ลวดลาย รูปแบบและขนาดของผลิตภัณฑ์

1.2 ลดต้นทุนการผลิตเพื่อให้สามารถแข่งขันได้

1.3 แปรรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นสินค้าหลากหลายชนิด เช่นของตกแต่งบ้าน เป็นต้น

1.4 ส่งเสริมให้ผู้ผลิตรวมกลุ่มกันผลิต และจำหน่ายเพื่อเป็นการส่งเสริมด้านการตลาดและสามารถต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางได้

1.6 เสนอรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในอนาคต

7. ศึกษาข้อมูลผู้บริโภค

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ จึงมีผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติหลากหลายประเภท โดยส่วนมากผลิตภัณฑ์เหล่านี้มีจุดกำเนิดมาจากชุมชน ชาวบ้านที่มีการบริโภคกันเองและจำหน่ายในท้องถิ่นกันจนแพร่หลาย ดังนั้นกระแสการบริโภคผลิตภัณฑ์ในปัจจุบันผู้คนหันมาให้ความสนใจวัสดุจากธรรมชาติมากขึ้น เนื่องจากการรณรงค์เรื่องลดโลกร้อน ทำให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจไทยตั้งแต่ระดับชุมชน และเพิ่มโอกาสให้ผู้บริโภคมีทางเลือกมากขึ้น

ดังนั้นการพิจารณาผู้บริโภคและสถานการณ์การบริโภค เพื่อหาช่องทางทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จักสานให้ตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคและการหาช่องทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่แตกต่าง โดยมีปัจจัยเกี่ยวกับผู้บริโภคและสถานการณ์บริโภคในปัจจุบัน

คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษารวบรวมข้อมูลทางทฤษฎีในด้านการซื้อ พฤติกรรมของผู้บริโภค การตลาด ซึ่งเป็นข้อมูลที่น่ามาใช้เป็นขอบเขตในการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานอย่างมาก คณะผู้วิจัยจึงได้สรุปข้อมูลออกได้เป็น 2 ส่วน คือ

7.1 พฤติกรรมผู้บริโภค

พฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็นกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค คือ กลุ่มคนที่หันมาให้ความสนใจวัสดุจากธรรมชาติมากขึ้น เนื่องจากการรณรงค์เรื่องลดโลกร้อน และเป็นกลุ่มคนที่รักธรรมชาติ ต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงามและใกล้ชิดธรรมชาติมากขึ้น

7.2 ตลาดโดยทั่วไป

ตลาดนั้นถูกจำแนกเป็น 2 ตลาด โดยใช้วัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้าของตลาดเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง (สูดาควง เรื่องธุรกิจ และพาณิชย์ ; 2533) ได้กล่าวว่ามีอยู่ 2 ประเภท

7.3 ตลาดผู้บริโภค หมายถึงตลาดที่ประกอบไปด้วยผู้ซื้อที่ต้องการซื้อสินค้าใดๆ

สำหรับนำไปใช้ในการอุปโภคบริโภคของตนเอง หรือเพื่อสมาชิกในครอบครัว

7.4 ตลาดธุรกิจ จะมีกลุ่มผู้ซื้อที่แตกต่างไปจากตลาดผู้บริโภค เพราะตลาดผู้บริโภคนั้น

เป็นตลาดที่ผู้บริโภคซื้อสินค้านั้นเพื่อใช้บริโภคโดยตรง แต่ตลาดธุรกิจนั้นเป็นตลาดที่ผู้ซื้อสินค้าซื้อไปเพื่อไปขายต่อ หรือเป็นส่วนในการประกอบการผลิตและการขายสินค้า ดังนั้นถ้ามีการตลาดสินค้าวิเคราะห์เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ซื้อในตลาดธุรกิจจะต้องพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตลาดธุรกิจ ดังต่อไปนี้

คอตเลอร์ (Kotler .1997) ได้อธิบายถึงกระบวนการและขั้นตอนในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน (Five Stage Model of the Consumer Buying) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สามารถอธิบายกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคได้อย่างละเอียดและครอบคลุมที่สุด ซึ่งกระบวนการในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เป็นกระบวนการที่ไม่สามารถกำหนดเป็นแบบแผนที่แน่นอนตายตัวได้

เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภคแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันไปตามประเภทสินค้า และระดับความเกี่ยวพันของสินค้ากับผู้บริโภค โดยมีกระบวนการตัดสินใจ ตามขั้นตอน 5 ขั้น ดังนี้

1. การรับรู้ปัญหาหรือความจำเป็น (Problem of Need Recognition)
2. การแสวงหาข้อมูล (Search)
3. การประเมินทางเลือก (Alternative Evaluation)
4. การตัดสินใจซื้อ (Purchase of Choice)
5. ความรู้สึกภายหลังการซื้อ (Post - Purchase feeling)

ขอบเขตของกลุ่มผู้ซื้อในตลาดธุรกิจ สามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ เป็นผู้ซื้อสินค้าในตลาดธุรกิจเพราะจะซื้อวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิตเป็นจำนวนมากมาใช้ในการผลิตสินค้าหรืออาจซื้ออุปกรณ์ประกอบต่างๆ เพื่อใช้เป็นตัวเสริม เพื่อให้การผลิตสินค้าหรือการจัดการเกี่ยวกับสินค้านั้นบรรลุเป้าหมาย หรือความต้องการของผู้ผลิตได้ พ่อค้าส่งและพ่อค้าปลีก เป็นกลุ่มบุคคลที่ซื้อสินค้าจากผู้ผลิตหรือจากคนกลางเพื่อไปขายต่อ ดังนั้น ปริมาณการซื้อจะซื้อครั้งละมากๆ ถือได้ว่าเป็นผู้ซื้อในตลาดธุรกิจ

งานวิจัยในลักษณะนี้ จะเป็นการศึกษาหัตถกรรม โดยศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศิลปหัตถกรรม เพื่อประกอบข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแนวทางการดำเนินชีวิตของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพงานศิลปหัตถกรรม แล้วนำมาวิเคราะห์วิธีการต่าง ๆ ที่จะเป็นแนวทางในการนำไปสู่การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ โดยสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมในปัจจุบัน

สถานที่ซื้อผลิตภัณฑ์

ปัจจุบันสินค้าจากหัตถกรรมจักสาน สามารถหาซื้อได้ทั่วไปซึ่งได้แก่

- สถานที่ท่องเที่ยวหรือร้านขายของฝากต่างๆ กลุ่มผู้บริโภคจะเป็นนักท่องเที่ยว
- ร้านค้าตามแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งคนในท้องถิ่นผู้ที่มาแวะเวียนจะมีโอกาสซื้อได้
- Convenience store กลุ่มผู้บริโภคทั่วไปสามารถหาซื้อได้
- กลุ่มชุมชนหรือศูนย์ในการผลิตสินค้า

รูปภาพที่ 34 - 35 แสดงสถานที่ในการซื้อและจำหน่ายผลิตภัณฑ์

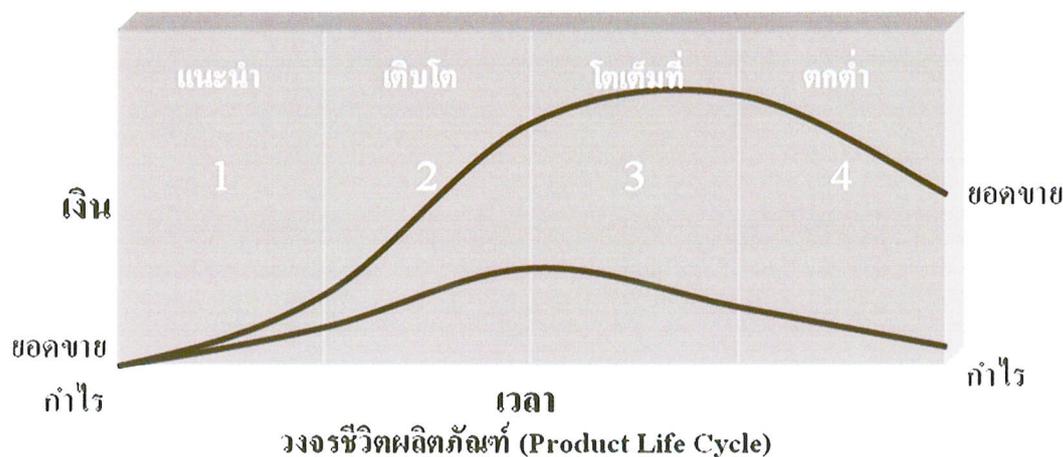
8. ศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ความหมายของการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ ขบวนการที่ทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นให้ดีขึ้น ส่วนใหญ่เริ่มต้นจากการมองเห็นโอกาสทางธุรกิจ และเกิดการพัฒนาความคิดหรือ โอกาสนั้นให้เป็นที่จับต้องได้ และจบลงด้วยการผลิต การขาย และการส่งผลิตภัณฑ์นั้นสู่ผู้บริโภค การมองเห็น โอกาสทางธุรกิจ ยกตัวอย่างเช่น เกิดปัญหาขึ้นกับการใช้งานของผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการอาจมองเห็นแนวทางแก้ไขปัญหานั้นและสามารถทำให้ผู้บริโภคพึงพอใจและต้องการซื้อผลิตภัณฑ์ (อุไรวรรณ สสว.)

ศิริวรรณ และคณะ (2541: 173) กล่าวถึง ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่เสนอแก่บุคคลเพื่อสนองความต้องการหรือความต้องการของผลิตภัณฑ์จะรวมถึงสินค้า บริการ บุคคล สถานที่ กิจกรรม องค์การและความคิด การเสนอผลิตภัณฑ์เพื่อจะสนองความต้องการของบุคคล โดยกล่าวว่า วงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ เป็นขั้นตอนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงรายได้จากการขายและกำไรของผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะเพิ่มถึงจุดสูงสุดและลดลง ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นแนะนำ 2) ขั้นเจริญเติบโต 3) ขั้นเจริญเติบโตเต็มที่ และ 4) ขั้นตกต่ำ

การเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์บางชนิดอาจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพียงไม่กี่สัปดาห์แต่บางชนิดอาจต้องใช้เวลาเป็นปี การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นสิ่งจำเป็นที่โครงการต้องทำเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือปรับปรุงผลิตภัณฑ์ปัจจุบันให้มีคุณค่าดียิ่งขึ้น ทั้งนี้สืบเนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่า ผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทจะมีลักษณะของวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ ดังนี้

8.1 วงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle : PLC)

รูปภาพที่ 36 แสดงวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์

จะเห็นว่า ยอดการจำหน่ายและกำไรส่วนเพิ่มของผลิตภัณฑ์จะมีแนวโน้มสูงขึ้นในช่วงแรก ที่ผลิตภัณฑ์นั้นเริ่มออกจำหน่ายในตลาด หลังจากนั้นแนวโน้มก็จะสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาที่ตลาด กำลังขยายตัวเมื่อผลิตภัณฑ์นั้นเป็นที่ต้องการของตลาด สำหรับในช่วงระยะเวลาที่ตลาดเริ่มอิ่มตัว ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่กำไรส่วนเพิ่มเริ่มจะลดลง ถึงแม้ว่ายอดการจำหน่ายในช่วงดังกล่าวจะยังสูงก็ตามสาเหตุที่ทำให้กำไรส่วนเพิ่มลดต่ำในช่วงนี้ เพราะตลาดเริ่มจะมีผลิตภัณฑ์ชนิดอื่นเข้ามาขายแข่งขัน ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกใหม่ๆ ในการตัดสินใจ ดังนั้นหากไม่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงของผู้บริโภคย่อมจะมีผลทำให้ราคาขายและยอดจำหน่ายต้องลดลงอันเนื่องมาจากส่วนแบ่งทางการตลาดของกลุ่มคู่แข่ง ดังนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ออกมาใหม่ เพื่อแนะนำต่อตลาด เป็นการช่วยรักษา ระดับของกำไรส่วนเพิ่มให้สูงขึ้นหรืออย่างน้อยก็ช่วยให้กำไรส่วนเพิ่มที่ได้รับในขณะนั้นไม่ตกต่ำไป กว่าที่เคยได้รับ นอกจากปัญหาที่เกิดจากการทำผลิตภัณฑ์ใหม่หรือการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์เก่าให้ดีขึ้นแล้ว ผลิตภัณฑ์ในปัจจุบันก็ยังจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะทางเทคนิคอยู่เสมอด้วย ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าของตนอย่างต่อเนื่องด้วย เพื่อให้สินค้านั้นได้รับความนิยมจากลูกค้าไปตลอดหรือเพื่อให้ต้นทุนการผลิตต่ำลงด้วย ซึ่งการปรับปรุงสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะต้องไม่ส่งผลทำให้ราคาจำหน่ายต้องสูงขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงไปด้วย

การพัฒนาให้ดีขึ้น อาจจะมีจำกัดความได้ยาก โดยรวมคือเพื่อให้สนองตอบความต้องการของผู้บริโภคได้ดีมากขึ้น โดยพื้นฐานมนุษย์มีความต้องการสิ่งที่ดีขึ้นตลอดเวลา ไม่ว่าจะในด้านใด ต้องการความหลากหลายในผลิตภัณฑ์ ต้องการความแตกต่าง ความเร็ว ความสะดวกสบาย ความปลอดภัย ความน่าสนใจ น่าซื้อ บางครั้งเราอาจจะรู้สึกว่าผลิตภัณฑ์ที่อยู่แล้วไม่จำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลง อย่งไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์บางชนิดอาจไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเพราะวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ยาว แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการพัฒนาเลยเพียงแต่ช่วงเวลาในการพัฒนาอาจจะใช้เวลาเป็นหลายสิบปี

ดังนั้นการจะสร้างนวัตกรรมในการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมนั้น จะต้องแสดงให้เห็นถึงการออกแบบและการผลิตที่มีการผสมผสานระหว่างขนบธรรมเนียมแบบดั้งเดิมและแบบร่วมสมัย การประดิษฐ์และสร้างสรรค์วัสดุ รูปแบบและกระบวนการผลิตที่สร้างความแตกต่างและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตัวผลิตภัณฑ์เองและในผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันด้วย ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

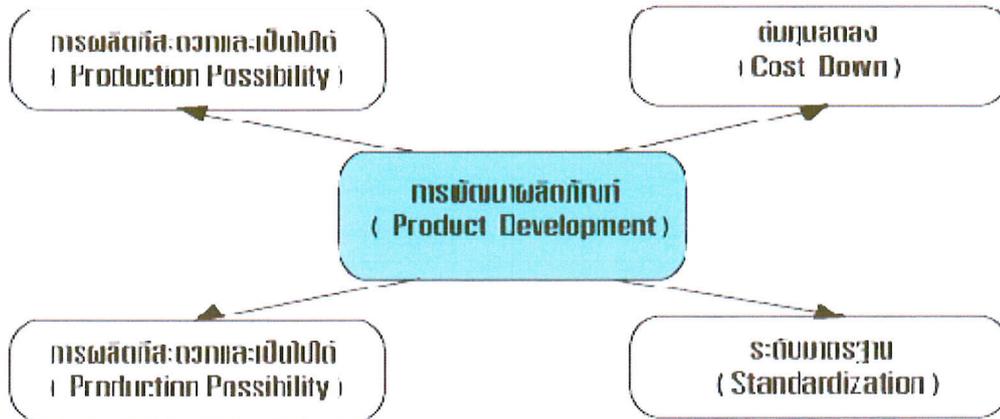
8.2 การออกแบบ (Design) ส่วนใหญ่จะใช้หลักการทั่วไปที่เป็นพื้นฐานในการออกแบบ

1. ความงาม (Artistic & Aesthetic Value) ขนาดและสัดส่วน (Size & Proportion)เหมาะสมกับประเภทของผลิตภัณฑ์ เหมาะสมกับการใช้งาน เช่น ของที่ระลึกก็ควรจะมีกะทัดรัด พกพาได้ง่ายเพื่อเป็นของฝาก เป็นต้น
2. รูปร่าง รูปทรง (Shape & Form) สร้างความแตกต่างและมีแนวคิดในการออกแบบได้ชัดเจนและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โครงสร้าง (Structure) ความแข็งแรงของโครงสร้างซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบที่ออกแบบไว้
3. สี (Color) สีของวัสดุแบบเดิม สีธรรมชาติ หรือการผสมผสานระหว่างวัสดุ
4. ลวดลาย (Pattern) เกิดขึ้นมาจากพื้นผิวของวัสดุ หรือการสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ และยังมีรายละเอียดย่อยอีกมากที่ดูไม่ได้กล่าวไว้ ณ ที่นี้ ขึ้นอยู่กับว่าความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์จะเป็นประเภทใด

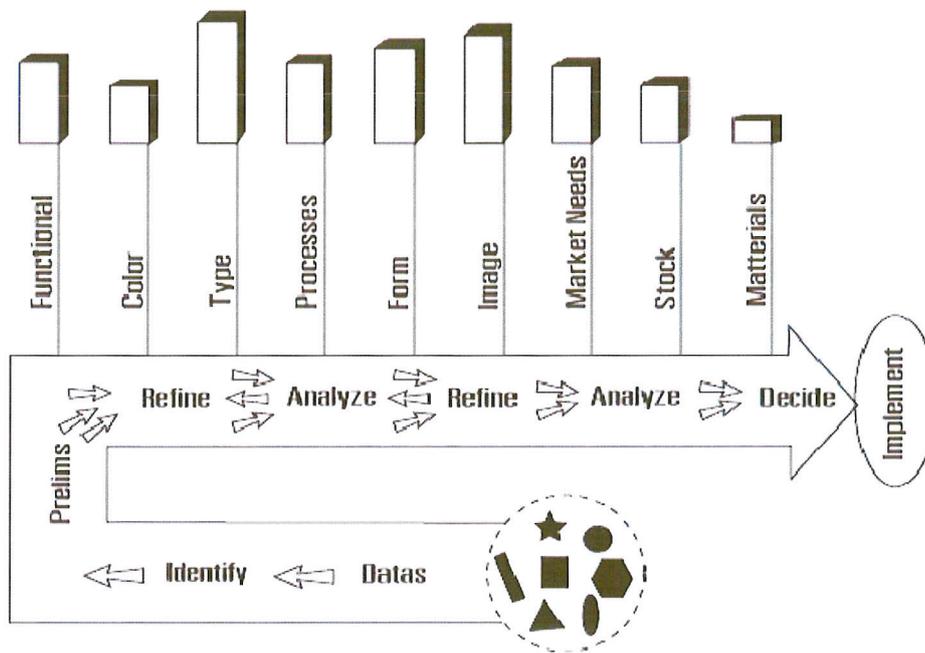
8.3 กระบวนการผลิต

1. สร้างสรรค์จากตัววัสดุเดิม โดยการเปลี่ยนแปลงกรรมวิธีการผลิต เทคนิควิธีการ เพื่อสร้างความแตกต่างในรูปลักษณะใหม่
2. การผสมผสานระหว่างวัสดุต่างชนิด วัสดุเดิม รูปแบบเดิม กับวัสดุอื่นแตกต่างทั้งวัสดุเดิม กับวัสดุอื่น

คนส์ รัตนทัศนีย์ (22) ได้กล่าวถึงขบวนการในการลำดับความสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เริ่มด้วยการศึกษาให้กระจ่าง จึงกำหนดขอบเขตจำกัดแน่นอนลงไป จึงเข้าสู่ขั้นตอนการออกแบบ ขั้นตอนการขัดเกลา และทำการวิเคราะห์ไปพร้อมๆกัน โดยลำดับความสำคัญก่อนหลังในการออกแบบ เพื่อสามารถตัดสินใจและสามารถยังความสัมพันธ์ในส่วนประกอบต่างๆของงานออกแบบได้ ว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร การลำดับความสำคัญจะต้องกำหนดหัวข้อเพื่อการลำดับความสำคัญไว้ด้วย เช่น ในแง่การใช้งานและประโยชน์ใช้สอย สี รูปแบบ ขบวนการผลิต รูปทรง ความงาม เกณฑ์การตลาด มีสินค้าพร้อมขายวัตถุดิบ

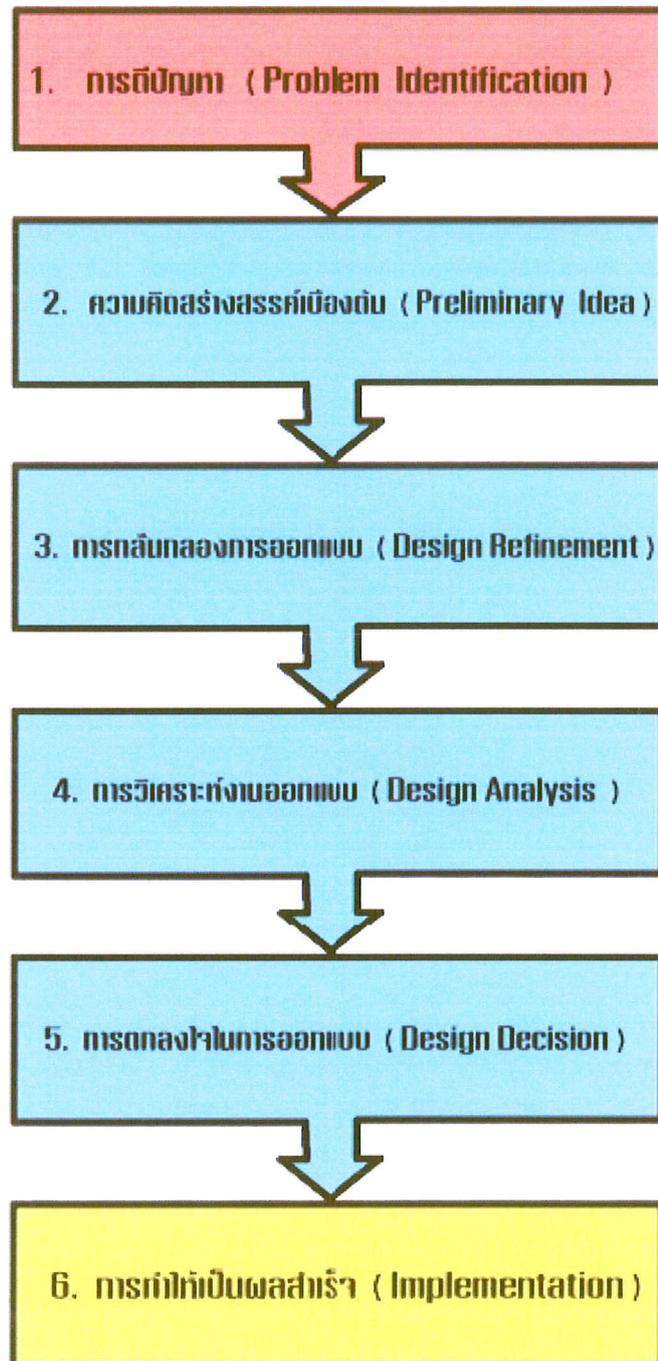
รูปภาพที่ 37 แสดงวัตถุประสงค์ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์

รูปภาพที่ 38 แสดงขั้นตอนหรือพื้นฐานการออกแบบโดยทั่วไปมีอยู่ 6 ขั้นตอน

ขั้นตอนหรือพื้นฐานการออกแบบ โดยทั่วไปมีอยู่ 6 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. การตีปัญหา (Problem Identification)
2. ความคิดสร้างสรรค์เบื้องต้น (Preliminary Idea)
3. การกลั่นกรองการออกแบบ (Design Refinement)
4. การวิเคราะห์งานออกแบบ (Design Analysis)
5. การตกลงใจในการออกแบบ (Design Decision)
6. การทำให้เป็นผลสำเร็จ (Implementation)

รูปภาพที่ 39 ตารางขั้นตอนหรือพื้นฐานของการดำเนินงานในการออกแบบ (Industrial design process) ศึกษาจากทฤษฎีของ ดนตรีตันทัศนีย์

ปัจจัยหลักในการออกแบบหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์

Bralla (1996: 151-152) กล่าวถึง การออกแบบหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้น ต้องพิจารณาถึงปัจจัยหลัก ดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพของผลิตภัณฑ์คือการตอบสนองความต้องการใช้งานที่เป็นหน้าที่หลักที่สมควรจะเป็นของผลิตภัณฑ์ เช่น ที่วีต้องมีภาพ และเสียง เป็นต้น
2. คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่ช่วยสนับสนุนหน้าที่หลักและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค
3. ความน่าเชื่อถือหรือผลิตภัณฑ์นั้นสามารถรักษาคุณภาพของมันได้ดีและนานเพียงใด
4. ผลิตภัณฑ์ควรมีความสอดคล้องกับคุณสมบัติที่เป็นมาตรฐานสากล หรือมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับ
5. อายุการใช้งานผลิตภัณฑ์
6. ความสามารถในการให้บริการ เช่น ความยากง่ายในการบำรุงรักษาผลิตภัณฑ์ หรือการให้บริการหลังการขายในรูปแบบต่างๆ
7. ความสวยงามรูปร่างผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจเพียงใด
8. ผลิตภัณฑ์ต้องมีความปลอดภัย มีความเสี่ยงในการใช้งานน้อยที่สุด มีความน่าเชื่อถือ
9. ผลิตภัณฑ์นั้นต้องมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
10. ความสะดวกในการนำไปใช้งาน
11. ความสามารถออกสู่ตลาดได้เร็ว และช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสม
12. ความสามารถในการปรับปรุงให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น หรือการนำไปประยุกต์ใช้กับลูกค้า

กลุ่มอื่น

13. ต้องสามารถดำเนินการผลิตได้
14. งบประมาณที่ต้องใช้ และค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ปัจจัยหลัก ๆ ที่ต้องพิจารณา ในการกลั่นกรองแนวความคิดเพื่อนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้นเห็นได้ว่า ประกอบด้วยหลายปัจจัยในการพัฒนา ซึ่งปัจจัยในแต่ละส่วนนั้นขึ้นกับวัตถุประสงค์ของแต่ละบริษัทหรือแนวทางการดำเนินงานของธุรกิจ ว่าจะมีแนวทางหรือเป้าหมายที่ต้องการอย่างไร จากปัจจัยต่างๆเหล่านี้ล้วนมีส่วนสนับสนุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งเป้าหมายหรือจุดประสงค์ของแต่ละธุรกิจ จะมีส่วนในการกำหนดความสำคัญของปัจจัยในการพัฒนาเพื่อส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในอนาคตได้

ลักษณะที่ดีของผลิตภัณฑ์ที่ประสบความสำเร็จทางการค้า

ผลิตภัณฑ์ที่ประสบผลสำเร็จทางการค้า ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยลักษณะที่ดี 4 ประการ หรือที่เรารู้จักในคำว่า 4P

P ที่ 1 หมายถึง Product หรือ ผลิตภัณฑ์ คือคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่เชื่อถือได้ แข็งแรงทนทาน และการตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย

P ที่ 2 หมายถึง Price หรือ ราคาของผลิตภัณฑ์ ควรเป็นราคาที่ผู้บริโภคยินดีที่จะจ่ายรวมถึงราคาผลิต ราคาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ราคาของผลิตภัณฑ์ มีผลโดยตรงกับกำไร ราคาขายมีผลโดยตรงกับส่วนแบ่งในตลาด

P ที่ 3 หมายถึง Promotion หรือ การส่งเสริมการขาย การนำเสนอสินค้า รวมถึงบรรจุภัณฑ์ และการสื่อสารภายนอกถึงลูกค้าการขาย การประชาสัมพันธ์ นำเสนอสู่ผู้บริโภค เพื่อส่งเสริมการขาย ข้อมูลที่ประชาสัมพันธ์รูปแบบ สื่อ โฆษณา

P ที่ 4 หมายถึง Place หรือ สถานที่ขายผลิตภัณฑ์นั้นๆ แหล่งจำหน่ายสินค้าเหมาะสมกับตัวผลิตภัณฑ์ เช่น ขายในร้านขายของชำ, ห้าง, ฝากขาย Direct Sale เร่ขาย In-Flight Sale งานแสดงสินค้า (อุไรวรรณ สสว.)

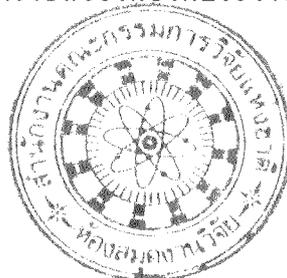
คณีย์ และ ยศยอด (2547: 172-174) รวบรวมและแปลความหมาย เรื่องเจาะลึกการตลาดที่ผู้จัดการต้องรู้ซึ่งของ Philip Kotler ได้กล่าวว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จะให้ประสบผลสำเร็จต้องตอบคำถาม 3 ข้อ ดังนี้

- 1) ผู้บริโภคต้องการสินค้านี้หรือไม่
- 2) สินค้านี้แตกต่างหรือดีกว่าของคู่แข่งหรือไม่
- 3) ผู้บริโภคจะยอมจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าในราคาที่กำหนดเอาไว้หรือไม่

หากไม่ตอบโจทย์ดังกล่าว จะไม่สามารถเริ่มพัฒนาสินค้าขึ้นนี้ได้จนกว่าจะมั่นใจว่าสามารถเอาชนะการเข้าสู่การตลาดได้ และก่อนที่พัฒนาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ต้องปรับปรุงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์อยู่เสมอ เพราะคู่แข่ง ทุกรายพยายามหาข้อบกพร่องขององค์กรอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นต้องปรับปรุงและพัฒนาสินค้าของตนเองอย่างต่อเนื่อง

9. ศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ในการแสวงหาแนวทางเพื่อการอนุรักษ์ และพัฒนาส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาสภาพวัฒนธรรมของแหล่งกำเนิดงานศิลปหัตถกรรม และต้องศึกษาเกี่ยวโยงถึงองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งเป็นตัวกำหนดในการสร้างสรรค์รูปแบบของงาน ศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นต่างๆ ด้วย ตั้งแต่สภาพภูมิศาสตร์ไปจนถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะ ภูมิศาสตร์จะเป็นตัวกำหนดและเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผลักดันให้กลุ่มชนต่าง ๆ สร้างเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งส่วนมากจะเป็นงานศิลปหัตถกรรมขึ้นสนองความต้องการในการใช้สอยในชีวิตประจำวันให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตตามสภาพของท้องถิ่น

(วิจารณ์ พงษ์ทอง 2538 : 14 - 15) ที่ให้ข้อเสนอว่าในการวิเคราะห์ศิลปะหัตถกรรมของ
วัฒนธรรมต่าง ๆ ให้ศึกษาระยะสำคัญ 6 ประการ ในการศึกษาจากช่างผู้ผลิต ดังนี้

- 1) แนวความคิดสร้างสรรค์ ค่านิยมสุนทรียภาพ
- 2) จุดประสงค์ในการใช้สอย
- 3) วัสดุที่ใช้ประดิษฐ์
- 4) อุปกรณ์ เครื่องมือ
- 5) ความสามารถฝีมือ
- 6) ประสบการณ์ต่อสิ่งประดิษฐ์

องค์ประกอบทั้ง 6 ประการนี้ มีอิทธิพลต่อการผลิตสิ่งประดิษฐ์ ซึ่งสามารถ
นำมาประกอบการศึกษาคั้งนี้ได้ในส่วนของกรรมวิธีในการผลิตงานศิลปะหัตถกรรมจักสาน จังหวัด
นครปฐม เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าของ จังหวัดนครปฐม ซึ่งจะทำให้ปัจจัยในการศึกษามีความครอบคลุม
มากขึ้น

และในแนวทางพัฒนาการผลิตสินค้า โดยทั่วไปอาจมีแหล่งผลิตภัณฑ์
หัตถกรรมสินค้าหลาย ๆ แหล่งที่ประสบความสำเร็จและอีกหลาย ๆ แห่งที่ประสบปัญหา ทั้งนี้ อาจมี
สาเหตุมาจากฝีมือเชิงชั้นการผลิตยังไม่ถูกใจหรือตรงกับความต้องการของผู้ซื้อ กลยุทธ์ด้านการตลาดยัง
ไม่ดี หรือจะด้วยอุปสรรคอันใดก็ตาม แนวทางต่อไปนี้น่าจะช่วยคลี่คลายปัญหาได้บ้างและนำการพัฒนา
เพื่อผลิตสินค้าไปในทางที่เหมาะสม ดังนี้ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ 2532 : 129- 136)

1. พยายามใช้วัสดุภายในท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรที่
หาได้ง่ายและมีอยู่ใกล้ตัวให้ใช้ประโยชน์ ซึ่งจะเป็นการลดต้นทุนและเพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุที่อาจทิ้งขว้าง
อยู่ในท้องถิ่นหรืออาจหาวัสดุจากแหล่งอื่นมาเสริมแต่งเพิ่มคุณค่า เพิ่มความสวยงามและความคงทนใน
ประโยชน์ใช้สอยด้วยการประดับตกแต่งเพิ่มเติมในบางส่วน

2. ผลงานที่ผลิตจะต้องแสดงออกถึงภาพลักษณ์ หรือลักษณะเฉพาะถิ่น
ของท้องถิ่นได้ก็เป็นการดียิ่ง เพราะจะสอดคล้องกับการเป็นสินค้าของท้องถิ่น อย่างแท้จริง ซึ่งเอกลักษณ์
ของท้องถิ่นจะสะท้อนผ่านทางสินค้าเหล่านี้ ซึ่งจะเป็นสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจซื้อสินค้านั้นง่าย
ขึ้น กับทั้งจะเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ในลักษณะ ปากต่อปาก” ต่อ ไปว่าเมื่อไปเยือนแหล่งท่องเที่ยว
แห่งนั้นจะต้องหาซื้อสินค้าที่ระลึกอย่างนี้กลับมา

3. พยายามใช้แรงงานด้านหัตถกรรมให้มากที่สุด เพราะนักท่องเที่ยว
ส่วนมากมาจากเมืองใหญ่ ๆ ซึ่งกล่าวได้ว่ามาจากสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมเครื่องจักรกล สินค้าที่
เป็นศิลปะหัตถกรรม เป็นสิ่งที่มีการผลิตยากต้องใช้ความประณีตในการผลิตทำให้เกิดคุณค่าในเนื้องาน

4. ให้ขนาดและน้ำหนักของสินค้าสามารถนำไปใช้สะดวกและไม่เสียหายได้ง่าย ถ้าเป็นสินค้าขนาดใหญ่ก็สามารถแยกส่วนหรือถอดชิ้นส่วนออกบรรจุใส่กล่องหรือหีบห่อเพื่อความสะดวกต่อการขนส่งและไม่บุบสลายระหว่างทาง เช่น การประดิษฐ์ต้นกล้วยจำลองโดยแกะสลักจากไม้ก้าน ซึ่งจะมีทั้งลำต้น หน่อ ใบ และเครือกล้วยเป็นกอกกล้วย แต่เพื่อลูกค้าซื้อก็สามารถถอดเป็นชิ้นส่วนได้เพื่อให้สะดวกต้องซื้อในการนำกลับบ้าน

5. พยายามรักษาคุณภาพการผลิตสินค้าจกसानให้ได้มาตรฐานเพื่อชื่อเสียงในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ความละเอียดประณีต ความสวยงาม และแฝงไปด้วยประโยชน์ใช้สอย คือให้เป็นทั้งของประดับสวยงามและมีประโยชน์ใช้งานได้ เช่น เป็นของตั้งประดับโต๊ะทำงานและเป็นที่ยึดเครื่องเขียน หรือ เป็นที่ประดับฝาผนังและเป็นที่ใช้ของจดหมายได้ด้วย เป็นต้น ลักษณะสินค้าอย่างนี้จะได้เปรียบในการตัดสินใจซื้อได้มากกว่าเป็นสินค้าสวยงามแต่เพียงอย่างเดียว

6. มีการประดิษฐ์คิดค้นรูปแบบของสินค้าใหม่ ๆ อยู่เสมอ แต่ยังคงต้องรักษาเค้าโครงของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือสอดแทรกอยู่บ้าง โดยอาจประดิษฐ์รูปแบบ ขนาด หรือวัสดุๆ ให้หลากหลายออกไป เพื่อต้อนรับสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนซ้ำๆ แต่ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาความนิยมหรือความต้องการของตลาดหรือนักท่องเที่ยวเป็นเครื่องช่วยในการคิดประดิษฐ์ออกแบบ

ในการศึกษาและพัฒนาศิลปหัตถกรรมจกसान จังหวัดนครปฐม เพื่อการพัฒนาในการศึกษารูปแบบงานจกसान ในจังหวัดนครปฐม สามารถนำกรอบแนวคิดการศึกษาเชิงวิเคราะห์ศิลปหัตถกรรมจกसान มาพัฒนา เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าจกसानเพื่อส่งเสริมอาชีพในชุมชน และ เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดของงานศิลปหัตถกรรม ในแง่มุมต่าง ตั้งแต่วัตถุดิบ วัสดุ ประสงค์ แหล่งกำเนิด วัตถุดิบ เทคนิควิธีการ เครื่องมือ อุปกรณ์ ลักษณะ รูปทรง โครงสร้าง และคติความเชื่อ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประโยชน์ในการปรับปรุงและวิเคราะห์ ศึกษาและพัฒนาศิลปหัตถกรรมจกसान จังหวัดนครปฐม เพื่อรูปแบบเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าจังหวัดนครปฐม โดยกรอบแนวทางพัฒนาการผลิตสินค้าของที่ระลึก ที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ และกรรมวิธีการผลิตของคนในท้องถิ่น เหมาะกับความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงจะเป็นกรอบที่อธิบายรูปแบบผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมสินค้าจกसानที่ได้รับการพัฒนาแล้วว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ดี หรือ ไม่ดีกว่าผลิตภัณฑ์เดิมหรือไม่ อย่างไรก็ตามในการศึกษาและพัฒนาครั้งนี้

ในการวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์จกसानจากวัสดุธรรมชาติ จังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์นั้น ในการศึกษาวัตถุดิบเพื่อศึกษาลักษณะการผลิตงานจกसानในท้องถิ่นและเพื่อพัฒนารูปแบบงานจกसान โดยทดลองหาวัสดุที่มีในท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม เพื่อนำมาใช้เป็นแบบในการพัฒนาไปเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ โดยศึกษาความต้องการผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้า ออกแบบปรับปรุงพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจกसान โดยศึกษา

รูปแบบและแนวทางการออกแบบในปัจจุบัน เพื่อการพัฒนารูปแบบให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

9.1 ความสำคัญในการเลือกศึกษาผลิตภัณฑ์จักสานจากวัสดุธรรมชาติ จังหวัดนครปฐม

จังหวัดนครปฐม มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย เช่น วัดไร่จิง ตลาดดอนหวาย ตลาดน้ำวัดลำพญา พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้ง ซึ่งปัจจุบันจังหวัดนครปฐมได้รับพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งได้รับความสนใจทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมาก รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์สวยงาม มีวัฒนธรรมดั้งเดิม ตลอดจนมีพระปฐมเจดีย์ที่เป็นแหล่งสัญลักษณ์สำคัญของจังหวัดนครปฐม และที่สำคัญสถานที่ตั้งมีการคมนาคมสะดวก ใกล้กรุงเทพฯ เหมาะสำหรับเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน ซึ่งงานหัตถกรรมของจังหวัดนครปฐมมีหลายประเภท หนึ่งในนั้นคือผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ผักตบชวา เชือกกล้วย หวาย เนื่องจากจังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องของการมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย เอื้ออำนวยต่อการผลิตงานจักสานจากวัสดุธรรมชาติ จึงได้มีกลุ่มชุมชน รวมถึงชาวบ้านที่มีการผลิตงานจักสานขายทั้งที่ประกอบอาชีพจักสานเป็นหลักและประกอบอาชีพเสริมจากการจักสาน

ความสำคัญในการเลือกผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานมาพัฒนาเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบเพราะผลดีที่เกิดขึ้นจากพัฒนาจังหวัดนครปฐม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ชาวบ้านได้มีการประกอบอาชีพหารายได้พอมือพอกินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยพัฒนารูปแบบงานจักสานให้มีความแปลกใหม่และสวยงาม ตามความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนไป

ท่ามกลางความถดถอยทางเศรษฐกิจของประเทศในสังคมปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อความต้องการผลิตภัณฑ์งานจักสาน 3 ประเด็น คือ

- ประเด็นที่ 1 ราคา
- ประเด็นที่ 2 รูปทรง ลวดลาย
- ประเด็นที่ 3 รูปแบบ

ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาและพัฒนาศิลปหัตถกรรมจักสาน จังหวัดนครปฐม เนื่องจากเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีการตอบสนองต่อผู้ผลิต และผู้บริโภค ดังนั้นในการศึกษาวิจัยจึงกำหนดกรอบประเด็นปัญหาเพื่อให้เห็นความชัดเจนของงานวิจัยได้ ดังนี้

1. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการค้า
3. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการดึงดูดนักท่องเที่ยว

จากการศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎีต่างๆสามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษา ศิลปหัตถกรรมจักสาน เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ในการศึกษาและพัฒนาศิลปหัตถกรรม จักสาน เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าจังหวัดนครปฐม ให้ศึกษาองค์ประกอบ 8 ประการ ซึ่งสามารถนำมา ประกอบการศึกษาครั้งนี้ได้ ในส่วนของการศึกษากระบวนการผลิตงานศิลปหัตถกรรมจักสาน และ กรรมวิธีการผลิต อันจะทำให้ปัจจัยในการศึกษาศิลปหัตถกรรมจักสานและการพัฒนาเป็นสินค้า ครอบคลุมมากขึ้น ดังนี้

1. ศึกษาวัตถุประสงค์ในการผลิตงานจักสาน เพื่อการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรม สินค้าของจังหวัดนครปฐม
2. ศึกษาแหล่งผลิตของงานศิลปหัตถกรรมจักสาน เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดในการ ออกแบบแบบที่มาของลวดลายต่างๆ และวิวัฒนาการความเป็นมาของการสร้างสรรค์งานจักสานใน จังหวัดนครปฐม
3. ศึกษาวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปหัตถกรรมจักสาน ตั้งแต่วัตถุดิบ ก่อนการแปรสภาพ กระบวนการขั้นตอนในการแปรสภาพ และ วัตถุดิบที่แปรสภาพอย่าง สมบูรณ์พร้อม ที่จะนำไปผ่านขั้นตอน และวิธีการสร้างสรรค์
4. ศึกษากรรมวิธีการผลิตตั้งแต่การนำเอาวัตถุดิบ ที่แปรสภาพอย่างสมบูรณ์ พร้อมที่จะ นำไปผ่านขั้นตอน และวิธีการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมจักสาน เพื่อพัฒนาเป็นสินค้า โดยในการศึกษา หัวเรื่องนี้จะนำทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างช่างกับสิ่งประดิษฐ์ของ Douglas D. Anderson ที่ให้ข้อเสนอ การศึกษาองค์ประกอบ 6 ประการ จากช่างผู้ประกอบการ คือ แนวความคิดสร้างสรรค์ ค่านิยม สุนทรียภาพ จุดประสงค์ในการใช้สอยวัสดุที่ใช้ประดิษฐ์ อุปกรณ์ เครื่องมือ ความสามารถ ฝีมือและ ประสบการณ์ต่อสิ่งประดิษฐ์ เนื่องจากในบางองค์ประกอบจะมีความหมายในการศึกษาเดียวกันกับ การศึกษาศิลปะพื้นบ้านเชิงวิเคราะห์ ดังนั้นเพื่อให้การศึกษารอบคลุมมากยิ่งขึ้น จึงนำองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้มาใช้ในการศึกษาคุณลักษณะของช่างผู้ประกอบการ
 - 1) แนวความคิดสร้างสรรค์ ค่านิยม สุนทรียภาพ
 - 2) ความสามารถ ฝีมือ
 - 3) ประสบการณ์ต่อสิ่งประดิษฐ์
5. ศึกษา เครื่องมืออุปกรณ์ที่นำมาใช้ และเกี่ยวข้องกับขั้นตอนและกระบวนการ ต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์งานศิลปหัตถกรรมจักสาน และผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าจักสานของจังหวัด นครปฐม
6. ศึกษาลักษณะรูปทรง และรายละเอียดในการตกแต่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในงาน ศิลปหัตถกรรมการผ้าทอ และผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้า
7. ศึกษาโครงสร้างส่วนที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการยึด หรือทำให้ส่วนต่าง นั้น

คงรูปอยู่ได้ และอาจก่อให้เกิดความมั่นคงแข็งแรง ที่ปรากฏอยู่ในงานศิลปหัตถกรรมการทอผ้า และผลิตหัตถกรรมสินค้าของที่ระลึก

8. ศึกษาตีความเชื่อที่แฝงอยู่ในงานศิลปหัตถกรรม และนอกเหนือจากจุดมุ่งหมายหลักในการนำผลิตภัณฑ์จักสานมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้า

งานศึกษาของ (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์. 2534 : 17-18) ทำให้เห็นประเด็นและแนวทางของงานศิลปหัตถกรรมที่สามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งเป็นการดำรงอยู่ในลักษณะของการปรับตัวไปตามการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของตลาดของงานศิลปหัตถกรรม ซึ่งตลาดแต่เดิมนั้นคือภายในชุมชนขณะที่ตลาดปัจจุบันคือ คนภายนอกที่เข้ามากับการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวงานศิลปหัตถกรรมเป็นศิลปะเพื่อการค้าและการท่องเที่ยว

ผลงานวิจัยนี้จึงเป็นงานวิจัยที่เน้นการศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสาน ในจังหวัดนครปฐมเพื่อการพัฒนา รูปแบบ และเป็นการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน รวมทั้งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางอ้อมด้วย เพราะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทำให้จังหวัดนครปฐม ในปัจจุบันได้รับพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่ได้รับความสนใจเนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลายแล้ว ยังเป็นจังหวัดที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ จึงเหมาะสำหรับมาท่องเที่ยว ดังนั้นการส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนจังหวัดนครปฐมที่มีการผลิตงานจักสานและมีการจำหน่ายในท้องถิ่น ให้มีการพัฒนารูปแบบให้เป็นที่ต้องการและตอบสนองต่อกลุ่มผู้บริโภคมากขึ้น รวมทั้งการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายขึ้น เพื่อตอบรับกับความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนไปเพราะเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ซื้อสินค้า

แนวทางในการเปลี่ยนแปลง และปรับตัวงานจักสานจากวัฒนธรรมชาติให้เข้ากับตลาดในปัจจุบัน (วิบูลย์ ลีสุวรรณ. 2532 : 129) ได้ให้แนวทางที่จัดทำให้งานศิลปหัตถกรรมจักสาน สามารถดำรงอยู่ได้และเป็นการสืบทอดฟื้นฟูศิลปหัตถกรรมดั้งเดิมไม่ให้เกิดการสูญหายไป รวมทั้งเป็นการสร้างอาชีพให้กับแรงงานในท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและพัฒนางานศิลปหัตถกรรมจักสานให้กลายเป็นสินค้า และในงานวิจัยนี้สามารถนำแนวทางดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบแนวทาง การพัฒนาการผลิตสินค้า จักสาน รวมทั้งการประยุกต์รูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีการผสมผสานวัสดุเพื่อตอบรับกับความต้องการในยุคสมัยปัจจุบัน เพื่อเป็นการส่งเสริมผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้าจังหวัดนครปฐม โดยมีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

1. พยายามใช้วัสดุในท้องถิ่นให้มากที่สุด
2. มีการผลิตงานจักสานร่วมกับวัสดุอื่นที่มีการผลิตภายในประเทศ และในจังหวัด

นครปฐม

3. ผลงานที่ผลิตจะต้องแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น
4. พยายามใช้แรงงานด้านหัตถกรรม

5. ให้ขนาดและน้ำหนักของสินค้าสามารถนำไปได้สะดวก และไม่เสียหายง่าย
6. ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสินค้า มีความละเอียดประณีต สวยงาม และแฝงไว้ด้วยประโยชน์ใช้สอย โดยมีระบบที่จะมาขับเคลื่อนให้สินค้ามีความสวยงามและแฝงไว้ด้วยประโยชน์ใช้สอย คือความคิดเห็นของผู้บริโภค รูปทรง เทคนิควิธีการ
7. ประดิษฐ์คิดค้นรูปแบบสินค้าใหม่ๆอยู่เสมอ โดยยังคงต้องรักษาเค้าโครงของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือสอดแทรกอยู่บ้าง